КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Массаа а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Шоатта. 28 февраль 1970 ш. № 25 (4016). Мах 2 кап.

Советски Союза Коммунистически партен Нохч-Гlалгlайн обкоман, Нохч-Гlалгlайн АССР Лакхачу Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕКЗ

ГОЙТАРА АГИТАЦИ

Къахьегамхошта коммунистически кхетам луш вай партео беча политически балхах юкъе доархlаме моттиг дlалоцу гойтара агитацис. Из кхетадеш а да, хlана аьлча иза хьекъале а цар уйлашта а этаро дикагlа воздействи ен йола форма я гойтара агитаци. Къаьстта лакхбеннаб цуьнан доархlам Советски халкъ беррига шина иза, хьешар вайдаь В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийленца дакъадаха кийчлуш уьх дахошка. Партийни комитеташ организаций гойтара агитацин эффективность лакхъе, цуьн чулоацам тоебе, из хозагlа кийчъе гlертача моттигашка дlатlагlерташ, хоадам болаш, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тlахьехаш хуьл.

Иштта я гойтара агитаци вай республикан дукхача юкхьанцарча партийни организацешка. Шоашта хьалхашка латта политически боахамек декхараш кхоачашдеча гойтара агитацех боггlача тайпара пайда эца хоргlа, из кийчъярга диллача къаьстта белгалъяккха езаш я Ленински района партийни организаци. Укхаза тоъал опыт lоаьй цу даькъе. Гойтара агитаци кийчъяра, цуьн чулоацам лакхбара дешаш каст-каста дуьц районан бюро. Массехк шу хьалха вlашагlъеллай районан гойтара агитаци кийчъяра дешашка хьежаш йола методически Совет. Оформлено эскизаш плаваш Советан лосадано йийцачул тlехьагlа мара ца харе чакхъяхап. Иштта оттабьча тlахьожамо гойтара агитаци чулоацам лакхбу, кийчдаь лозунгаш, плакаташ, щиташ, панош бlарг тlеоттташ хозен хоадам болаш да. Районан дукхача предприятешка, организацешка В. И. Ленини ваь 100 шу дизар дездергдола дик хьатlаккхача йиса ха белгалъеш дола календарь леладу.

Иштта белгалъяккха метаргйолаш я Гулермесски районан партийни организаци а. Гойтара агитаци дуккхача формех пайда эц укхаза. Йоккха моттиг дlалоацц шуьна юкъе ленински тема. Юрт боахама къахьегамхоща цхьана бlаьстан балхашта сихбеина юйчо еш ба идеологически фронта болхлой а. Хlанзе дlадоладаьлд цар кхашкара станаш гойтара агитацеца кийчъяра балхаш.

Цхьабакъда гойтара агитаце йоаггlача тайпара терко ца еш, цуьн чулоацаин формен товара доше йоахко ца еш, цуьн материалаш хаппахьа керда ца йоахаш йола партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш хlанз а кlезига яц вай республике. Геттара эсала пайда эц гойтара агитацех Наьсарен районе. Укхаза хlанз а бlаргаго йиш я соахка кийчдаь лозунгаш, плакаташ, щиташ, пятилетка тlехкьарча шера районан предприятейн совхозийн коллективаш керда социалистически декхараш тlаийцад, амма уж районан къахьегамхошта дlадоозийтара юкхьанцарча партийни организацеша даш хlама дац. Кастта дlадолалургда районе совхозийн кхашка бlаьстан балхаш. Механизатораш, кхашкара болхлой сихагlа бlаьстан кийчо яра оарцагlбоахаш дола лозунгаш хьалтеха доахкаш цхьаннахьа а гуш дац. Эсала вlаштlехьдаьккхад районан гойтара агитацега гlолла В. И. Ленина вахар, цуьн юбилейна еш йола кийчо къахьегамхошта дlадоозийталга. Цхьаккха тайпа плакат, щит, пано яц районе советски халкъо фашистийн Германи эшаьь 25 шу дизарах лаьца. В. И. Ленино 100 шу кхачарах КПСС ЦК Тезисашта пропаганда еш дола лозунг, плакат иштта мара ийслац.

Гойтара агитаци вlаштlехьйоаккхача а иштта кхоачамбоацараш да Малгlобека районе а. Районан партийни организаце мелбаьйтаб из болх. Мехкадьтта промыслашка хlанз а бlаргаго йиш я кьаьна лозунгаш, плакаташ. Иштта мара дийсад къахьегама дисциплина чlоагlъяра къахьегамхой тlабехаш дола лозунгаш. Кердадаьккхадац предприятешка, совхозашка, колхозе сийлен Досказ, укх шера тlаийца социалистически декхараш гуш дац. Районан предприятешка арадуьйла пенгазеташ дуккагlа дараш керда шу дездеш арахийцача тlоапа ца хуьйцаш доах.

Доккхийн бехктокхамаш да укх шера вай республикан къахьегамхошта хьалхашка латта декхараш. Республике 80 процент долча боахамаша В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна пятилетка плаи 1970 шера 7 ноябре кхоачашгlа дехлараш тlаийцад. Уж къахьегамхошта дlадоозийташ, кхоачашдара оарцагlбоахаш беча политически балха юкъе доархlаме моттиг дlалоац гойтара агитацис.

Цудухьа къахьегамни дисциплина чlоагlъе, балха овсарле лакхье къахьегамхой тlахьехаш хила еза гойтара агитаци. Шерра пропаганда е еза хьалха латтарий опыта, продукцега дlадодар лох а деш цуьн дикал лаккъяра тlахьеха къахьегамхой.

Хlанз, Ленински юбилей юхе гlертача хана цхьаккха город е юрт, предприяти е колхоз, клуб е агитпункт хила йиш яц В. И. Ленини ваь 100 шу дизара еш йола кийчо хьахьокхаш йола гойтара агитаци йоацаш. Шерра хьахьокха беза пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра лоаттабу къовсам. Цхьайолча предприятешка, боахамашка лоадам боаца тlулаккхаш да В. И. Ленина юбилей сийна ду яхаш гойтара агитацеца пропаганда еш. Цхьайолча моттигашка художникаша - любителаша ду В. И. Ленина портреташ. Из бахьан долаш уж телхадаь моттигаш а. Цу гlулакххашка хьожаш хила еза партийни организацеш.

КПСС горкомаша, райкомаша, юкхьанцарча партийни организацеша цlенхаштта терко е еза тlехьа ца тетташ гойтара агитаци керда яккхара, лакхбе беза цуьн чулоацам. Цхьаккха хьаьна плакат, щит, фотовитрина, хьокхамий доска даьсса хилийта йиш яц предприятей, боахамий территоре тlа. Хlана аьлча во воздействи ю цар яха.

Юртарча юкхьанцарча партийни организацеша гойтара агитацена этара чlоагlагlа теркам тlабахийта беза ха я хlанзарьяр. Массехк дк мара дисадац бlаьстан балхаш дlадоладе. Цудухьа хуьла сихагlа а дикагlа а кийчъе еза кхашкара станаш, Центральни усадьбаш, вах дуккагlа вlашагlкхетача моттигашка щиташ догlа деза, лозунгаш хилийта деза.

Гойтара агитацех пайда эцара даим тlахьожам а доаттабеш художественни советий боля айбе декхарийла я КПСС горкомаш, райкомаш. Совето къовбал ца деа паннош, В. И. Ленинен партен правительствен кулгалхойн портреташ хьалъоха бокъо йола йиш яц юкхьанцарча партийни организацешта.

В. И. Ленин ваь 100 шу дуза дк белгалдаккха кийлуш дикка тоабеннаб идеологически болх. Гойтара агитаци а хила еза вай тlулаккхашка а декхарашка а хьежжа. Цо къаьгга тешавеш дуьна деза ленински идеаш кхоачашъеш доахача толамех, шерра пропаганда е еза В. И. Ленина ваь 100 шу дизарах йолча КПСС ЦК Тезисашта, парядоаккхаш сийна тlахьехна беза вай коммунизм хьалъеча керда толамаш дахара.

Пхе шера план — ханал хьалха!

3000000 тонн яьккхай

Соахи «Гlорнача дахо» 16,5 миллион тонн яьккхар Нохч-Гlалгlойчен мехкадьттахоша — 1962 шерарчул дизаза ахазон дукхагlа. Иштта да республика тайп-тайпарча районашка массаи тlоанаш лахараха хьадаллараха, кlеж оттам дукха мехкадьтта теладж йола скважинаш эксплуатаце дlаелларех хьахиннар. Цу аттагlа йолча способагlа хlанз дерригача мехкадьттах 97 процент доаних ваьйцига.

Укх шера бехктокхамаш ейлахьа дихзар отталда «Грознефта» коллективна тьехкхакни: дийхарешна лаьрхlар а делаш мехка 20,5 миллион тонн мехкадьттаи 4.700 миллион кубически метр попутни гази яла.

Паччахьалкхан плени Владимир Ильич Ленина ваьлахьа - йоанхача юбилея сийна тlаийца дохкареш кхоачашдара, пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически их лаьрхай промыслоанашта юкъе.

Промысловикаша барт тайна бехк бош хиецах декхар бариа дай. Масала, [illegible] тlаккхачашьлай ерригача мехкадьтта управленешь. Товарни продукци арахецарга дlабода мах лехбар баьхан долаш бетта 90 эзар сом кхадиъ, хlаьта пламан соагlа ба пайда 311 эзар сом ба.

Самардинеаь «Грознефть» объединена планнашка лоархlамаш даьл. Цар тешаш ду ер шу хьадолаламинча юкхье даьз даьккха доерига мехкадьтта кlо миллион тонн хилара. Хlанз лаьттан чоешнара хlора дийнах бийсахни 53.930 тонн мехкадьтта доалла.

Цхьабакъда, укх шера лаьрхlар кхоачашдара производства темпаш тlа-тlа дуккагlа лакхъе еш. Къаьстта а из деагlа бурув тохара январь бетта плаи тlакхоачаш а я, февраль болх мелбаьйтача буровоттерашта. Хlаьта кхеш из дай, дукха мехкадьтта тиеш йола нораш овлакашкаш ца хилча мехкадьтта аланешка йиш ца хилар.

Кастта боаш ба Белареччь Ногрознеки мехкадьтта ... заводе центральни газофракционирующи установки. ЦГФУ технологически ... оборудование хьахар ... йиш ба.

СУРТА ТlА: (аьрдахьара аьлча) слесарь Г. Шамрахов И. Чуманов задвижка ... ремонт еш бола.

В. Дзахово сурт.

Рационализаторий толамаш

Ленински къахьегама вахте латтача «Красный молот» заводе болхлоаша геттара сихбаьб творчески болх. Балха юкъе рационализаторски предложенеш а кхухьаш пятилетка чакхъяларьа 720 эзар сом кходе лаьрхlалар цар. Хlаьта из декхар 1970 шера 1-ча январе кхоачашдир. Диъ шера цар енача 3425 рационализаторски предложенеш 2022 производствана юкъеяйхьай. Укх шера январе февраль бетташка еннача предложенешна бергбола пайда эзараш сомаш да. Соахк юкъе шоаш Ленински къахьегама вахте эттача деза юкъера лаьрхlача бетта цар тайнача рационализаторски предложенеша ба, пайда 10 эзар йола ба.

Хьалха кулгашца деш хиннача балхашта механизаци ярах, дlаяза лакхъярах, продукцега дlабода мах лохбарах, къахьегама овсарле лаккъярахи техника прогресс сихъярахи йола пайдане предложенеш дукхагlа тайнарай цlерош ерш ю изобретателаш ая. Бездробный, Гафт, Кланиов, Вьгелжанин, рационализаторий инженераш ая. Ярошенко, Емельянов, Коноплев, токарь Ярошин, Гуцасов, кхыбараш.

К. СОЛОМОВ,
дукхм тиражк йолча ... редактор.

ХЬАЖКlИЙ ЛАКХА ХЬУВКЪАМ КХЕБАРА

Республика кхаш леладераш бlаьстан балхаш шерра дарже хlхьатlаоттарга хьежаш ба. Хьалхара мул чlоагlа бехктокхаме а хеташ боакк цар. Из кхетадеш хала дац, хlана аьлча Ленин ваь бlаь шу дузача шера хlара къахьегамхо Даьхенна дукхагlа продукци яла я тlаийца декхараш толамца кхоачашде а гlерт. Дукхача кхаш леладераша, цу даькъе хьажкlаш лелаераша а совхаденашерра къовсам доаттабу юбилей дикагlча тайпара сьидара. Хlаьта царна дукха дика хlамаш кераглаа дийнна. Иштта, Шаьла районан «Джалка» совхозе Б. Саидова звенос 175 гектарах хlаране тlара 53,4 центнер фуалхьха хьажкlаш чуера соахк. Грозненски районан «Советская Россия» колхозерча М. Абубакарова звеной хьоккхам 46,1 центнер я. Иштта хlанз дац дика хьуакъяьй хьажкlаш Наурски районан Ленина цlерагlча колхозе Г. Солнышкина кулгалдеча звенос, Урус-Мартана районан «Горец» совхозе Ч. Баштаровен «Красноармейский» совхозе Н. Межидовен, Шаьла районан XX партсъезда цlерагlча колхозе А. Ломалиовен, «Шалинский» совхозе С. Абдулаевен, кхычар. Диха кa яьинай силоса лаьрхlа из культура кхеннча Грозненски шурий совхозе А. Шупиов керте латтача звеной члений, 175 гектарах хlаране тlара 410 центнер моша доакъар чудера цар. Цу хьокханаша хьагойт вай юрташкарча кхаш лелацераша чlоагlа хьнер лйдаь къахьегилге а Даьхен рузкъа совдаккхара уж шоай низ кхобеш боацилга а.

Даьхача толамех кхоачамбеш боацача республика хьажкlаш кхеераша укх шера кхы а лакхагlа дилийта гlерт шоай хьоккхамаш. Ленински къахьегама вахте латтача «Красноармейский» совхоза звеньевоя Нинтаев Шарипа, «Лермонтовский» совхоза звеньевойша Матаев Берса, Захаев Дунас планах хlара гектара тlара чуя лаьрхlар 39 центнер фуалхьаха хьажкlаш мара йоацача 40 центнер якха социалистически декхараш тlаийцад. Чlоагlа теркам тlабахийта леладу тlехьарча хана цу культура лакха хьувкъам кхебара гlулакх Наьсарен районан партийни организацеш, юрта боахама управлене, совхозий кулгалхоша. Укхаза из культура кхеера 72 звено вlашагlъеллай. Царна хьакъоастаддаь 14,5 эзар гектар латта, цу даькъе хьажкlашта лаьрхlар 7 эзар гектар. Хьалхе а дика тахка а тахка дикагlболча механизатораштa юкъера хержа звеной кулгалхой КПСС райкома бюро заседане бийцачул тlехьагlа мара чlоагlбийзар.

«Назрановский» совхоза звеньевоя Бичиев lумарий Ибрахlима шийцарча новкъостаца цхьаьна декхар тlаийцад 100 гектарах хlаране тlара 50 центнер фуалхьаха хьажкlаш чуя, план 20 центнер йолча. 1970 шера шоаш де деркlар белгалдаь баьннача звеной членаша хlанз шерра къовсам боаржабаьб лакха хьувкъам кхебара Чуйнна кхашка удобренеш ехкаш, техника тоеш, дlаде фукийчдеш, зеба маккаш доахаш, лаьтта чудолийташ хий дехкаш ба уж.

Бакъда болаш ба хlанз а цу доархlамеча балхий доаггlача тайпара йоакхо ца еш бола кулгалхой. Укх ханалца хьажкlаш дlаера е езача кийчон хайра хlама ца деш богlа уж. Ялата баланс товра хьажкlаш чlоагlа доархlаме культура йолга хlанз а дика кхетадеш уж боацилга мара кхы хlама дац из, пудуьнь во хьувкъ цар кхашка хьажкlаш. Иштта, 1969 шера Шаьла районе юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара чуяйца хьажкlаш 29,2 центнер хилар, хlаьта доалахарча Урус-Мартане 18,5 центнер мара чуянзар, иззал мара бацар Гудермеса районан боахамашка кхебаь хьажкlий хьувкъам а. Республика бlарча хьайицача 1961 шера палах лаьрхlача 177 эзар тонн хьажкlаш кхееш хиннача метте соахк цар боарам 49,9 эзар тоннага кхоачаш лохбеннаб.

Хьажкlаш кхеяра гlулакх бебашха ца хетам леладеца кхы ла йиш йолаш дац. Хьажкlий хьувкъам дикка лакхбар, къаьстта хий дехкача лаьтташка, алат дукхагlа кхедара керттера резерв лархlа еза.

Дукхача вай колхозашкеи совхозашкеи кхашкара балхаш хlанз дlадолацаьд. Цхьабакъда, хьажкlаш кхеяра вlашагlъеккхача звеньяш яча кийчонга хьожаш баьча тохкамо бовзийт доаца сурт гучадаьккхар. Цхьайолча колхозий, совхозий звеньяш хlанз а технологически карташ доацаш я. Цул совгlа кхы а лаьтта хьакъоастадаь я дац цхьаццайолча звеношта. Дукххачарна йовзаш яц дlаде дезача хьежкlий фуна дикал, массанахьа баьннабац селхаш а ремонт я, тоъаш бац аьшкашта ремонт ян, тоъаш бац аьшка сьерг, звеношта удобренеш ца хьожаеш а моттигаш кийсъеннай.

Партийни организацей, районашкарча юрта боахама управленей, колхозийн совхозийн кулгалхой декхар да лоаццача хана хlара звене де дезар къовстаде а кхоачамбоацараш сихха дlа а даьха лакхача агротехнически боарамех хашахьен хьажкlаш дlаера эша хьалаш кийчдар. Цул совгlа мел эшар де деза хlанз вlашагlъекха звеньяш кхаташ чуйца дехкьаца царех цхьаккха ца къастийташ болх беш хилийтара. Цу даькъе чlоагlа доархlам болаш да балха кийса учет лелаелга. Из ца дойя йиш хургьац наьха балхацара безам совбаккхара материальни моральник стимулек бизза пайда эца.

Кулгашца деш дола балхаш мехага кlезигагlа дайтаран продукцега дlабода мах лохбарах хlара звенона эшаш мел йола техника хила еза, хlаьта звеной коллективай декхар, из кхомболаш къахьегама лакха овсарле йолаши лелленга да. Хьалха латтача звенош балха опыт цlенна а тизгойт хьажкlий дика хьувкъам кхебара керттердар агротехника бокъонаш нийса кхоачаш а еш дерригa балхаш дикех ханнахьен чакхдоахийта долга.

Специалисташ декхарийла ба лаьтта кийчдеш, хьажкlаш дlаяеш, уж дегlайоагlача хана царна гlулакх лоаттадеш, хьувкъам чуйцаш деш долча дерригача балхий комплекс нийса лелара практически панынаш хьажкlаш кхеча звеной членашта дlайовзийта.

Боахамий партийни организацеша шерра яь йоаржае еза хьажкlаш лелаераша юкъе социалистически декхараш толамца кхоачашдергдолаш. Пайда баргболча тайпара де деза из, материальни моральник воошрeoe ерригача формаех пайда я эцаш. Хьажкlаш кхеяра лакха гонзал йолча механизаторийца даим цар опыт lомаеш, гонзал лакхъеш болх лелабе беза. Царна эшар lалашде а дика къахьегамен сапоlамен хьалаш вlаштlехьдаьа а деза. Массанена дlайовзийта еза дика вlаштlехьлаьхе балхаш чакхдоахача звеной балха опыт, къаьстта цар болх дlаболабаьча хьалхарча деношца. Цу гlулакхо торо хулийтарга хьажкlаш дика хьувкъае, юбилейна шу дикача толамашца деда.

Е. САВЕЛЬЕВА,
КПСС Нохч - Гlалгlай обкома юрта боахама отдела заведующа заместитель.

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ
ГУЛЪЯРАХ ДОЛА
НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА
ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо СОЦАМ БУ:

шоззагlа хержача Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета бархlагlа сесси 1970 шера 27 марта городе Грозне гулъе.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1970 шера 26 февраль.

МОСКВЕ ХИННА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА КОНФЕРЕНЦИ

25 феврале Москве КПСС ЦК-арча марксизма - ленинизма институте шиъ болх дlаоо бир «Ленинизм дунен революционни процесси» яхача дунен халкъашта юкъарча теоретически конференцис.

Цу балха юкъе дакъа лоацаш хиннача дунен халкъашта юкъарча коммунистически болама боккхийча деятелаша, вежарашта йолча коммунистически болхлойн партей яккалаша, цlа хезача советски lилмахоша шоай къамелаш деча хана белгалдаьхар, ленинизмо ккхайкадераш хlанзарча заманна эша овлангара хlамаш хилар, дуне дегlаахара лелама, дунен революционни процесса тlатlа чlоагlагlа воздействи еш хилар.

Ше къамаьл деш Корея Къахьегама парте ЦК-арча парте исторе Института директора Ким Ген Ина аьлар: тха дегаш уравнтаду классови моастагlашта дуьхьала лоаттабеча къовсамерча Ленина принципиальностех жимар ца хилара хьокхамо.

«Марксизм тудей» яхача английски коммунистий теоретически органа редактора Дж. Клугмана дийцар империализмах йола ленински теори английски болхлой боламе хула процессаш кхетаяра боккхача лоархlаме хилар.

Къулбехьен - Африкански коммунистически парте вокало М. Хармела дийцар социальни кортамукъале яккхара африкански халкъаша лоаттабеча къовсама лелламах, шоашта Советски Союзо кхача социалистически мехкашт деча новкъосталах.

Классови къовсама форма лаьрах тарра идеологически къовсама хьакъехьа ленинизмо ахар, — иштта яр КПСС ЦК-арча общественни lилмай Академе проректора профессора Г. Е. Глезермана дийча къамаьла тема.

Конференце къамаьлаш дир РКП ЦК-арча исторически социально - политически тохкамий Институте директора И. Попеску-Пуцура, ПОРП-а ЦК-арча парте исторе Институте директора заместителя Н. Коломейчика, Австре КП ЦК идеологически комиссе секретаре Л. Хорнина, БКП ЦК-арча парте исторе Института директора заместителя Н. Йотова, Германе Компарте ЦК секретаре Р. Карстена, Канада Компарте ЦК Политбюро члена Н. Фреца, Скрола цlерагlча партийни школа ректора заместителя К. Поркалла (Финлянде Компарти), Уругвая Компарте ЦК Исполкома члена С. Рейес Даглио, Ираки компарте Политбюро члена И. Бакира.

26 феврале, конференце балха тlеххьарча дийнахь, этара хьалха къамаьл дир Монгольски халкъа-революционни парте ЦК-арча парте исторе Институте директора В. Балдо. Ленина хьехам, аьлар цо, Малхбузерча дегlадаьхача мехкий пролетариата сиина, иштта Малхбоалерча тlехьадисача мехкий халкъий а вахара хьаштана ма яххара ба.

Ше къамаьл деш Французски компарта ЦК члена, Морис Тореза института директора В. Жоаннеса белгалдаьккхар, Французски коммунистически парте цlаккха а доараагlа ца йоалац ленински хьехамаш хьалхле лелаеш хилар. Парта шиъ гlулакхаш дlадоаржаду «Хьалха латтача демократиех тlехьа, социалистически Францех тlехьа» аха лозунг керте а оттаде.

Цул тlехьагlа конференце юдийшар Венгерски социалистически болхлой парте ЦК-арча парте исторе Институте директора Г. Вища даь къамаьл.

Словаке Компарте исторе Института директора В. Плевза дийшар Чехословаки социалистически лагерах дlакъоастае, социализма хьалхара наькъа тlара из яккха гlертача реакционни низашта духьала КПЧ-ес лоаттабеча къовсамах.

Марксистски тохкамий Института директора, Германски коммунистически парте ЦК члена Й. Шлейфштейна дийцар идеологически противникаша — «революционни реформисташ» овлаш бараша, неотроцкисташа, ультрамалхьарчер яча атакех ленински концепцеш германски коммунисташа лоравиштa лорхо.

Конференце иштта къамаьлаш дир Бельге КП ЦК Политбюро члена К. Ренара, болхлой болам lомабара йолча Института вокхагlйолча lилмай болхлочо С. Стоянoвича (Югославе коммунистий Союз), Болгарски lилмай академе философе Института вокхагlйолча lилман болхлочо М. Маркова, Португальски компарте вокало Антонио, Итальянски компарте ЦК члена, Грамше института директора Ф. Фарре, Центральни исполкома члена, Канада Компарте ЦК секретара Б. Магнусона.

Конференце дакъа лоацарвашка моарцца луш къамаьл дир 1898 шера дена КПСС член волча, Социалистически Къахьегама Турпала Ф. Н. Петрова.

Юххера а къамаьл дир КПСС ЦК-арча марксизма - ленинизма Института директора П. Н. Федосеева. Цо даьча къамаьла тема — «Ленин революцие [illegible] вахзий хьакъехьа».

Цу тlаь чакхбаьлар В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаьча дунен халкъашта юкъерча теоретически конференце болх. «Дийна Ленин» яха документальни кинофильм хьекхар цига дакъа лоацаш хиннараша.

(ТАСС).

«ЗНАНИЕ» ОБЩЕСТВА КОНФЕРЕНЦИ

Селхан КПСС Нохч-Гlалгlай обкома политически просвещене цlагlа республика «Знание» общества VI конференци хилар.

Конференце отчетни доклад йир Нохч-Гlалгlай республика «Знание» общества правлене председателя Р. П. Дулерайна.

Прениех къамаьлаш дир республика «Знание» общества lилма-этемзмана йолча методически Совета председателя, исторически lилмай кандидата М. А. Абазатова, Урус-Мартана района «Знание» общества правлене председателя А. Ф. Далатова, КПСС Надтеречни райкома секретара Р. А. Решидовас, Нохч-Гlалгlай пединститута доцента С. А. Варламова, Дагестански АССР «Знание» общества правлене председателя, исторически lилмай доктора профессора Х. У. Хашиева, къаьнача коммуниста, лектора - международника П. В. Мещерякова, БЛКСМ Нохч-Гlалгlай обкома лекторски группа заведующе Ш. Эдисултанова, Сунжейски района «Знание» общества Нестеровскерча юкхьанцарча организацие председателя С. А. Кораблинова, республика «Знание» общества международникий секце председателя К. Н. Косякова, Ерригсоюзна «Знание» общества правлене председателя заместителя Н. А. Сапожковас, Заводской района «Знание» общества правлене бехктокхамерча секретара В. Т. Гусева.

Конференце къамаьл дир КПСС Нохч-Гlалгlай обкома секретара Х. Х. Бокова.

«Знание» общества конференцо керда Правлении Ревизионни комисси хержар. Нохч-Гlалгlай республика «Знание» общества Правлене председателалла юхахержар Р. П. Дулерайн, бехктокхамерча секретаралла — А. С. Пойков.

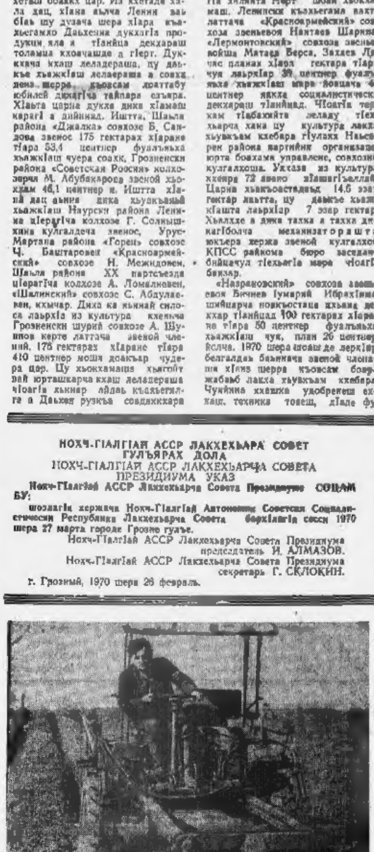

Аджарски АССР. Тlадаьннача фаь мугlарашта юкъе культивации еш ба Кабулетски района Цихиедзири яхача юртарча колхоза чай лелладераш, кастта чаь баьнаш кlа а чаь кlотаргаш ийсъе а болалургба уж.

Сорташ долча чаь 30 тонн гаргга гlа механизированни способегlа чуэцарга уж мара.

СУРТА ТlА: тракторист Давид Кахидзе — чаь кхашка.

А. Анастасьева сурт.
ТАСС фотохроника.

1912 шера январе РСДРП VI (Пражски) Ерригроссийски конференци йолча хена В. И. Ленин Iийнача Жевницки урамагIарчу № 11 йолча цIеной овтIоша хьалтеха мемориальни Iоакъа хьаьллаш моттиг хилар Праге. Из хьаьллар дездеча бар КПЧ, моттигерча Iедалий, столица общественноста викалаш.

СУРТА ТIА: мемориальни Iоакъа схьа хьеллача хана.

ЧТК—ТАСС сурт.

КАДРАШ КХЕЯРИ IОМАЯРИ— КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЯРА ЛАРД

Шоай практически болх чакхбоаккхача хана партийни комитето, цеховой партийни организацеша чIоагIа тIа тIайоахийт кадрашка бу болх тоабара дешаш.

Кулгалдеча кадрашка беча балхах доаь дешаш партийни собраненга, парткома а цехий партбюро а заседаненга хули.

Кулгалдеча кадрой инженерно-техническа знанеш лакхъяра квалификаци лакхъю курсаш яхкаьй Грознески мехкдаьтта институте. ХIанз Iалма-техническа знанеш университете дешаш укхаш 36 саг ва.

1969 шера октябре партийни комитета шоррача заседане лийнаб № 3 йолча цеха кадраш хьахьархкарахи хьалхкхоарахи дола дош.

Партийни комитето къоабалйир коммунистически къахьегама цеха коллектива опыт. Эшаш цех дола хьалаш вIаштIехьдаьхаз цеха коллектива болх дика бара, укхаза беш къахьегама дисциплина телхаераш, кадраш каст-каста хувалац, дешара тайп-тайпарча формаша чулацаб цехий беркента болхлой.

Партийни комитето, цеховой партийни организацеша предприятен цехийн кулгалхоашка цхьана, кадраш хьахархкарехн балхаш тIа дIайийсьорех ленински принцип кхоачаш а еш. Массаза а эгара хьалхарчу вогIаша теркалдаь наьха политически балха тIарех декагIа дола гIулакхаш. Тха предприяте массаза а цхьа порядок я: нохкагIа а болхло гIулакхо тIа хьалаккхеча хана масе овгIоральара теркалду цунна балха болча новкъостех цунах хетар. ХIаьта кертерар — балха тIа вола массаза а дикхбераш тхоай коллективанара специалисташ ба. Масала техникум дика чакхъьянхачул тIехьагIа цо учет делаеча балха тIа яхийтар ЭЛОУ оператор Демьяненко. ХIаьта институте балха ма яххинге а юридически отделе яхийта а могаш. ХIана цига шийна балхак дика довзхIа а еш къахьегаш я цо.

Алхха ухх тIеххьачча шин шера кулгалдеча балхаш тIа бахийтаб В. Г. Курин № 1 йолча цеха начальникалла, Н. П. Шинчко — лаборатора начальникалла. Н. С. Галеев цертерча механикалла. Технически образовани йолаш дегагIа хетаме бола мутIарера болхлой: Сиуткин — участка начальникалла, Кедин — цеха механикалла, Пейкина — йоккхатIйолча инженералла, и. кх. д.

Парткомо шитта чIоагIа уйла тIайохийт кулгалдеча кадрой резерв кийчъяра а. Резервана юкъе бохийт организаторски балхах ши кагIа хеташ бола квалифицировани специалисташ. Резервана хетана бола бт. резервера новкъостана общественни балха юкъе лаьцца доаш.

Нагахьа санна тха предприяте механикагара, участка начальникагара цехий начальникашка кхаччалца болча кулгалхойн специалистийн состава анализ йича гуча лургда, царех дукхагIа барааша шоай къахьегама ниъ тха предприяте мутIарера болхлой а болаш хьабоалабъ хилар. МутIарерча бохкхошкара цехий кул-

Партийни вахар

галхошка кхаччалца ниъ баьб цехий начальникаша ни. Курунов, Мартиросова, Комарова, Тименкос, участкай начальникаша Хупиева, Губаревас, Рудиева, кхычар.

Кадрашка болх беча хана оаха чIоагIа уйла тIайохийт болхлой сакхетам лакхбара. Кулгалхочо даим шин идейно - теоретически боарам лакхбергболаш, шийн коллектив па массаза а хьехам телар. наха масса а бувзам лоаттабер хургволаш вIашагIехьбоах оаха тхоай болх. ХIаьта а кулгалерча болхлошта юкъе хIанз а ба шоай идейно - теоретически боарам лакхбара гIулакхо хIоаргIа уйла еш, наха юкъе лертIа политически болх ца беш бола нах.

Цул совгIа, цхьаболча кулгалхоша партийни пачхаьлкхени дисциплина а телхаю. Масала, балха тIа йоакхо йоалаш хилавал парткома заседане выговор йир участка начальника коммуниста Литвина, шийн технически экономически знанеш лакхъяра тIера воалача № 1 йолча цеха механика Ляхкина парткоме чIоагIа бехк бир.

Шоашта тIаьхьа гIулакхаш хьалхха бизза бехктокхам харгболча уйланиа кулгалхой хьалкхебара дешаш цхьа санна дукхахьа а дийнад цехий партийни собраненга, парткома, партбюро, Заводской комитета заседанешка.

ЛоархIаме къайлагIара документаш цхьаболча кулгалхой бегIолла чакхъюлаш хилав теркал а деш, парткомо цехий партбюрошка шоай балха тIа чIоагIа уйла тIайохийт цар политически фет лакхъюа. Кулгалдеча кадрой хетам лакхбара чIоагIа лоархIаме я критикех самокритикех. 1969 шера декабре хоьта болаш гуччахьарен къамаьл хилар отделий болхлошта юкъерча гIулакхий дош лувшаш хиннача управлене партбюро заседане.

ГIулакхаш шоай хаиракьа тоазара новкъостал дир ОКС-а начальника кон. Бурштейнен кертерча энергетика кон. Кругляковен балха тIарча кхоачамбоалаташта гучахьа яьча ксвтича. Ужжано хала кадраш кхоллоа дешаш дийцад кхыта цехий партийни организацешка а. ХIана шерра дIалолаьаьх коммунисташа отчеташ телга.

1969 шу дозаденнача юкъе чIоагIа хала гIулакх кийсдаьй тхона, къахьегама овсарле лакхъялара темпаш лакхагIа хилав юкъерча алапе боарам лакхбалара темпаш.

Из чоалхане дош къовстаде гуччахьара партийни собрани йир оаха. Цига дийцар «Къахьегама овсарле лакхъяра задане кхоачашйяра ледавен партийни организаце декхарийн хьакъехьара» дош.

Пренешка дукхача наха дакъа а лоацаш чакхъйьлар собрани. Шоаш къамаьлаш деш новкъосташа предложенеш толаь балха хавах бизза пайда эцарех къахьегам декагIа вIаштIехьбаккхарен хьакъехья. IIерашi лъхар балха профессеш цхьана тарье йир хулийташ йолча участкий, дукха предложенеш тийлар продукци дукхагIа арахецара, кеда каргIдаьннараш юкъехахьара, халача балхий профессешта автоматизаци механизаци яра тIаераась.

Собране тIайийцар къахьегама овсарле лакхъялара темпаш юкъерча алапе боарам лакхбара темпаол тIех хилийта новкъостал леоглола хьалда предложенеш.

Партийни комитето, цеховой партийни организацеша вIоагIа уйла тIайохийт беррига инженерно-технически болхлой тха производстве негIаккхуларех из технически кийчъялеш дакъе поархIамегIа дола декхараш кхоачашде царцагIбахара.

Оаха хьал а яь, Союзе эгаро хьалха болх бе йолалийтай аналогови цифровой электронно-вычислительни машина а чулатташ йола автоматически станци. Союзе эгара хьалха хьалдеш латт лела тхоа а белаш йола 50 эзар тонн продукци чухоша опытни резервуар, дукха кхыдола гIирсаш.

Предприятена чIоагIа мехке йола рационализаторски предложенеш еннай № 1 йолча цеха начальника кон. В. Г. Курина «АВТ нарка водопровода схема хувцара хьакъехьа» экономически эффект 24 эзар сома долаш. ни. Манина, Шевченкос. Троицке, дукххача кхыча новкъостана.

Партийни организаце кадраша массе фагIорахьара беча балхо аьттув боаккх коллектива производствени толамаш лахара.

Оаха довзхал ду, къахьегама овсарле лакхъяра 5 шера задани тха коллективо 1970 шера 1-ча январе кхоачашъяьх. Из да ленински юбилейна оаха лоац дола къахьегама совгIат. Дика кхоачашъяьй укх шера хиваь бетта план а.

КПСС ЦК декабрьски (1969) Пленумо къастта уйла тIаяхийтай къахьегама овсарле лакхъяра проблемашта. къахьегама ресурсаех биззагIе декагIе пайда эцаша барг ца хилаза. Тха коллективе хIанз шерра болх дIабоалабъ Шакински комбината опыт тхо долча юкъеяхъ кийчо яра. Партийни комитето, цеховой партийни организацеша тоехаш лахара болх чакхбоаккхаргба, коммисеш вIашагIехкай иа опыт производствено-товарни конторе хьалоацилга вIаштIехьдаккхара.

И. НАЦЕВМАН,
ПТК партийни секретарь.

ФАШИСТСКИ ГЕРМАНИ ЭШАЯЬ 25 ШУ ДИЗАРГА

СОЦИАЛИЗМА ЭКОНОМИЧЕСКИ КОТАЛО

Гитлеровски Германе агресси юхатоха кийча хиннаш Советски Союз ала гIерт буржуазни идеологаш. ХIаьта ма дарра аьлча тIом хьале дукха хьалхагIа дезз мехка оборона тIагIертта чIоагIдеш хинад вай халкъ Коммунистически парте кулгалца. Мохк экономически хьалхьй ца бича цIенхаштта чIоагIбулургбац цуи обороних низ хьахача В. И. Ленина указани кхоачашъеш яр Советски пачхаьлкхе. Социалистически индустриализаци, юрта боахама кооперации, культурни революци чакхьаьккхаро цу цхьан хиина хьалдоре тIема-экономически база а.

Социализм хьалъяра ленински программа толаме кхоачашъяр бахьан долаш низ бола индустриальни база а хиина дIаотт Советски Союз. 1913 шерашка нийсдича ерригга промышленни продукци 1940 шера 7,7-зза дукхагIа арахийцаьле производства средствий производстве продукци промышленносте 13-зза дукхагIа хилар. Производства средствий производствага ерригача промышленносте кхоача дакъа 1913 шера 35 процент мара ца хиннача 1940 шера 61 процентага кхоачаш лакхделар. Юрта боахаме йоаккхаш хиина ерригга продукци пу юкъа 1,4-зза дукхагIа хилар, машинаькъа транспорта грузооборот — 5,4-зза. Социалистически интеллигенце дукха кадраш а хIаьта шитта квалифицировани болхлой а колхозхой а кийчбир. Нагахьа санна 1913 шера лакхаре юкъера специальни образовани йолаш 190 эзар гаргга специалист хиннавале, 1940 шера 2 миллиони 400 эзари, вешта аьлча 12-зза дукхагIа хилар уж.

СССР оборона экономически база 1940 шерале дикка лакхъелар революци кхалехьарча Росее боарамца нийсйича. 4-зза совгIа дукхагIа хьадора болат, дукхагIа боаххар кIор — 5,7-зза, товарни хлат — 1,7-зза, боамби — 3-зза. Мехка хьадир промышленноста низ бола доакъош — металлургически, доагора, автомобильни, тракторни, авиационни кхидараш.

ДегIаухар тIема производства, тIема техника керда тайпаш кийчдора. 1939—1941 шерашка хIара шера арахецаш хиина промышленни продукци юкъера лаьрхIача 13 процент дукхагIа хулар, хIаьта оборони промышленносте — 39 процент. Советски Гервзинцарча Низкй дукхаьл тIом хьалехьарча тIехьарча кхаь шера 2,8-зза дукхагIа а хиина, 1941 шера 1 январь хьатIаккхоачаш 4 миллиони 200 эзари сагага дIакхьачар.

Коммунистически партен Советски правительствах долла хIама дора мекка оборонни низ чIоагIбара. Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара хьеталаьл КПСС ЦК тезисаш тIа укх тайпара вывод яьй: «Промышленносте транспорте болх эргабаккхара тIаерзаяь лоархIаме мероприятеш чакхъаьхар парте тIа-тIа дукхагIа тIабоагIаш хиина тIема кхерам теркал а беш. ХIаизарча тIема техникаца мекка геракашьхьара низаш Iалашдир тIом [...] хьалхарча шерашка хьаьаьча оборони промышленносто.

Гитлеровски Германе тийжача балхагIа Советски Союзах летача хьалхарча денешка деиз Коммунистически парте «Деррига а хIама фронта, деррига а котало яккхара!» яхача лозунгагIа советски халкъ оарцагIдаьккхар моастагIчунца къовсам лоаттабара, бIарга ца вийнача тайпара йоккхийча масштабаца хийша тIема наькъа тIа оттайр экономика. МаьршачагIулакхашта хинаш йола продукци арахецаш хиина дукха заводаш тIема кхоачаме тIема техникей арахеца йолаялийтар. ТIом болабенначча юкъе деиз 1941 шу чакхдаллалца йолча хина мехка молхбоалехьарча районе дIайирхьар 1360 йоккха фабриках заводи, мухьах етта 1,5 миллион вагон, 10 миллион саг. Цига хьалъьича предприятеша гордаш тIема кхоачамех дикка Iалашдора вай эскар.

Кхычахьа дIайихьача предприятешкарча болхлошех гIулакхерча нахех бIарга ца йийнача тайпара йола къахьегама энтузиазм гойтар, Iалаьмате йоккхий халонаш лоаре. Лакха патриотизм, моастагIа эша а ваь котало яккхара Даьхенна новкъостал де дезаш хиларо йиш хулийтар предприятеш лоацача хенашка, болх бе йолалийта. Герзашцарча цхьай Наркомата московски заводех ца 1942 шера юкъе 12 эшелона тIа етта, кердача моттиге дIахьош 11 дийнахь кхьтагIа яхар. Декабрь бетта хьалхарча денношке а деиз болх бе йолалийтар завод, хIаьта цул тIехьагIа цига дIахьалехьа еш хиннача цхьан ахазен дукхагIа продукци хьае йолелар.

Гучалийхар, тIема хенара шоай тайпара хьалаш хьахьоакхаш йола социалистически яхье керда форнаш. Шерра болаш баьржар шин лозунг а долаш: «Шийна хьалхара бaь ца Iеш, фронте вахача новкъоста хьалхара а бергба болх!» Заданеш 200—300 процент кхоачашйора — цу тайпарча болхлоех двухсотникаши трехсотникаши саьлар. Комсомольцаштан кагирхоштен юкъе шерра баьржар «Фронте санне, тыле а!» яхаш дешна а йолаш болх беш хиннача фронтовой бригадай цIи яккхара тIехьара болам. Цу бригадашта юкъера болхлой предприятешкара дIаболхацар саготагIа йола задани кхоачашъя боолладаца Производствера фронте бахача мехIача наьха хогаметта дIауттар хIалхах, даьшта хьалхара станокашта хьалхашна дIауттар кхуйш боагIараш бера яь.

ТIема хана лакхача темпаргIа дегIаухар тIема промышленноста продукции: 1940 шерашка нийсбеча шоззен ахаззен совгIа дукхагIа хилар ца 1944 шера. ТIема промышленноста продукци алсамъяккхара гIулакха боккхача лоархIаме хилар техника, технологи, къахьегаш вIаштIехьбоаккхар, организаци товдар. Поточни производстве шерра юкъейоаладе йиш хилийтар тIема шерашка, масала, тIема хховчам 4-зза дукхагIа арахеца, болх беш бола болхлой 25 процент мара дукхагIа хиниабоацашехьа а.

Советски халкъо лакха мах бу фашистски Германена духьаларча кортамукъален къовсаме кхыча халкъаша лаьцча дакъа, антифашистски коалицерча вай союзникашта карагIдаьннача хIамай. Цхьабакъда, факташ къар ца луш хIамаш я. ХIаьта къовсама кертера хало Советски Союзе халкъий хIан тIа эттар. Буржуазни тIема историкаша йоах, моастагIа эшаеча кортерча лоархIаме хилар союзникаша лоаттаь поставкаш. ХIаьта, ма дарра аьлча, гитлеровски гIаьракой бехабора хоадамболлаш доле хьал хилар Советски Союзо вIаштIехьаьккхача шийн производствех. Советски Эскаро хиннача берригане тIема кхоачамиа кийсйича тIема хана США-ен Англиен кхьачар: йоккхий топоваш 2 процент, самолетов — 12 процент, танкаш шоаш лела артиллерийски установкаш — 10,4 процент.

Тхома, тIом тIа дакъа лоацаш хинарашта, къастта чIоагIа дола тилерча къахьегамно турпаг къахьегам фронте толам баккхара мел боккхача лоархIаме ба. ТIом лаьттача диъ шера вай промышленносто хьайир 490 эзар гаргга йоккха топ, 102 эзар совгIа танки шоаш лела йоккхий топаш, 137 эзар гаргга тIема самолет.

ТIема экономика дегIаехарга хьежжа лакхлора Советски Эскара тIема низ моастагIчоа ма еттача хIамай низ. Московски операце (1941 шера декабрь) фашистски эскара толашагIа бола бIу боха а баь, советски тIемахоша хьаьхкар, из доходуларгдоацаш да хIаьш дийцар дош доацар долга. ДIахо кхы а йоккхагIча масштабегIа наступательни операцеш йолайир вай эскаро. Масала, Белгород-Харьковски операци (1943 шера ахка) личии составага диллача 15 процент мара Московскичул тIехьаьцар, хIаьта танкашкен шоаш лелача йоккхийча топашкен диллача дааза тIех яр. ХIаьта Берлински операце из тIех хилар кхы а доккхагIа дар: личии составага диллача 2,7-зза танкашкен шоаш лелача йоккхийча топашкен диллача — 9,5-зза.

Сийлахь-йоккхачу Даьймехка тIема опыто хьахьеккхар мехка тIема торушаш дукхаьа производства боарама нийсса а яхеш бурьмашь экономикесташе дийнар хорта боацаш хилар. ХIаьта, ма дарра аьлча, масса хана тервалде доза мехкарча общественно - экономически строя майIан а. Ховш да, гитлеровски Германе промышленни базе ца дIаланйича раьфаьтаца къаьца вай мехкачул шозза гаргга йоккхагIа дийна хилар. Цхьабакъда, тIема хана советски промышленносто Германечул шозза хIана низор аьна дукхагIа хьайир хIанзара тIема техника. Социалистически плановни экономика совленама пачхьалкхенга йиш хилийтар ресурсех пайда декагIа эца.

Немецки тIема специалистий группа яздаьча «Дуне шоллагIча тIема итогаш» яхача книжка тIа хьахьоха гIерт гитлеровски Германе тIема экономика декагIа дакъа вIаштIехьа хIама доацадаь. Цар йоах, из де вIаштIехьдаьнадац мехка промышленность «герзашцарча низаша кара йоаа тIема предприятеш а экономика министерства доал деш шина кхь тайпа заводаш» а ца йийнa хиннадав. Книжка тIа бакъду, «тIема экономика вIаштIехьйоаккхийга лерригIа доацаш лийнiа хилар, цхьоагIоа координаци ца хиина хилара, промышленникашта дагадалара тIема хьашташ а доацаш, кхыдараш хиина хилар — «гIалате уйлаш». Цхьабакъда, дешн майан цар ма дарра хьетучадац, хаац: уж «гIалатера уйлаш» я пайда дукхагIа баккхара тIехьа болар, производства средствашта лелаеча частни доалахьен ларда тIа латтанец бойхам маьнагIа делабе торо ца хулийтачен экономикаш доакха гIулакхаш лоархIалуш йола производства конкуренци анархи.

1418 дийнахьи буси лаьттар исторе чухь ца хезача тайпара бола немецко - фашистски гIаралошта духьалара советски халкъен куп Герзашцарча Низкйн тIом. Доакха зулам дир тIемо вай мехка. 20 миллион совгIа советски нах бейра тIем тIа, тоиши отташ, фашистски лагерашка къиза боабеш. 30 процентага кхаччалца долча къаман рузкъан бохлар мохк.

Социалистически мехка мара могаргдацар хиттал халонаш ле а моастагIа эша а ваь котало яккха а. Сийлахь-йоккхача Даймехка тIемо хьахьеккхар, социализм вовс мегаргдолаш доли низеш дуйна тIа са хилар. Цу тIема итогаш — империалистически агрессорашта бирса хоам, бирсех дишурхIоаенен исторе урок.

Петр УЛЬЯНОВ,
доцент, экономически Iилмай кандидат. (АПН).

БАРКАЛ ЙОАХ КОМАНДИРАША

Дукха нах гулбеннабар укх деношка Грознески гарнизона комендатуре. Цхьабараш уйте отта, вокхаш — шоай тIема дакъе дIабохара выписка еш бар.

Цхьа юкъ яьлча хьачувьаьлар лакхарча дегIаьа, хоза юкъ сибат дола дIамигга саг.— Шеца бараъкъаш, къоагаь кхаш, тIехкар хар.

— Новкъост майор, — аьлар цо, — лоацача отпуске дIавена мутIарера Шарапкин.

«Мегаьд, хIаьта Iа дика салаIар а лов сона, дIавахa мегаргва», — аьнна цунга документаш юкъадIалелар майора.

Германиски демократически республикерча Советски Эскара группе Н-ски тIема дакъе гIулакх деш ва мутIарера Шарапкин Павел.

Эскаре гIулакх ду шоллагIа шу мара лаца а, дукха дика хIамаш карагIдаьннад эсий дIамигача сага. Эскаре гIулакх де вахалехьа токаралла болх беш вар Павел. Гарга эттар тIема форма тIаювзле за. «Цига какъаьргIола малагIа говзал хержача бакъахьа ярхьоргI аз», — яхаш уйлаш йора цо. ТIаккха соцам бир: шофер хила веза. «Массанахьа эша професси я из».

ТIема форма тIайийха дукха ха яьлалехьа, кхьча шоферашца цхьана шоаш лелаергйола машинаш йовза, царех лаьшача занятешка дакъа лаьцар цо. Хела дар хьалхарча хана, хIана аьлча тIема машинаш шийн тайпара «овкалаш», ика болаш я. Занятеш чакхъаьлча командование тIехдика лаьрхIар цун знанеш.

Владимир Ильич Ленин ваь бIаь шу дизара дех сийна социалистически декхараш тIайийцадар Шарапкин Павела гIулакх деча подразделене салтеша.

Павел а вар церна юкъа. ТIема политически кийчон отличник яха сийлен цIи хана дьаьла яьккхий цо. — Из цIи лакха лоаттае дош дениад аз, — йоах вай мехкахочо, — цул совгIа снежни говзал йовза безам а ба са.

Каст-каста бIаргагу беш я Павел Ленински цIагIа консиект оттеш, автомобилех лаьца книжкаш дешаш вагIаш. ШоллагIча класса специалист хила кийчъюв ва из.

Къастоц Павел спортаца. Подразделене общественни вахаре а шерра дакъа лоац цо. Мукъа ха йолча хана бIаргаго йиш я из спортивни скарядеш тIа. Спортивни яхьаш дIаяхара новкъостал ду шийн командираша. ХIаьта Павел ше тIемахо - спортсмен яха значок лелаеш ва.

Лакха мах бу командование дисциплина дика йолаш, моллагIа гIулакх де кийча волча салтечун. Царах ва Шарапкин Павел а.

КIезига баркалаш кхайкадаьдай цунна даькъа гIалат доацаш Эскаре цо гIулакх дарах.

Дукха за доацаш командирагара кхачат денад Шарапкин Павела даьн нанэн цIерагIа. Цун денаьера, дика гIулакхаш белгаш а доаташ командира яздур.

«Дог гIоз а дьенна дIахойт шуга командование тIехен политически кийчо еча шун воIо доккхий толамаш дакъа хилар. Ваьча юбилея сийна яьржача социалистически яхье масе хана хьалха латт из. Цо лелаю техника, гера масе хана цIена кул. Шийн декхараш дика довз. Оаха дегIара баркал оал шоана къахьегам дукха безаш, дисциплина, вь - эздел долаш боккхонца Даьха лорпо саг оаш хьаьнехеяраь.

Р. АУШЕВ.

Владивостокски мединститута бIаргий лазарий клинике Даьни Востока эгара хьалха толаме чакхъяьккхай лазераца вIашагIкъаьста бIарга сетчатка йоагаеш йола операци. Клинике я «ОК-1» яха квантови офтальмокоагулятор — дай-мехка промышленносто арахийца эгара кердагIйола прибор.

Цу приборо лазаш болча бIарга-цIера чу гIолла чухмижаьча сеттара а йиткъача рубинова зIаьаро «лотор» а дийя юха дIахотт хьакъаьста сетчатка — бIарга эгара а чухахьаре чIар. Цуца цхьана аIалле а лазар доацаш, цIе тIадам ца бовш, массех минута чакхйоал операци.

СУРТА ТIА: Владивостокски мединститута бIаргий лазара кафедра заведующи профессор Маргарита Васильевна Зайкова (аьрдехьарьар), бIаргий клиника ординатор Виктор Ивановиче Негода укхахо операци е кийчвеш ба.

И. НАЗАРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КАРАГIДАЬННАЧОХ КХОАЧАМБАЦ

Юбилейна шера дьалар айденна къахьег «Октябрьнефть» НПУ коллективо. Шин бетта задани 22 февраля кхоачаш а еш планал совгIа 13 эзар тонн мехкдаьтта дьаккхад. Цу доацоча хана 2,1 процент лакхьяний къахьегама овсарле. ХьайоаккхачагIа продукцега дIабода мах 5,3 процент лохбарах, кхомбеш средстваш дIахийтарах духхьал январь бетта печчахьалкхена 24 эзар сом пайда баьб. Продукцена реализаци яра план 105 процент кхоачашъяьй.

Цунах кхоачам бац ца Iеш дола тIехьа лакхду мехкдаьттахоша шоай хьокхамаш. Цхадалаш хьаувзаш латт лаьттан ченашкара «Iаьржа доцув». Керддарий дех, толашагIа йола технологи юкъекхувла, къаьнача скважинай фондех дикагIа пайда ийбу. Ер шу доладелча денз 14 геолого - технически мероприяти чакхъаьккхай управлене. Из бахьан долаш хьалоаккха мехкдаьтта 500 тонн тIаккхийттад. Хий гучадаьнка хиина ши скважина юхаметта а оттаь болх бе йолалийтай. Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад НПУ коллектива технически прогресс чакхьяккхарах. НизагIа хий чуухийташ искусственни хьехапе тIоаний давление нийса лоаттаяр шерра дьаржад «Октябрьнефть» НПУ. Духхьал цу кхьан мероприятех шу доладелча денз 3 эзар тонн совгIа «Iаьржа дошув» даьккхад. Из бахьан долаш дикка лакхьяний къахьегама овсарле.

Управлене коллективо производствени планаш кхоачашъеча дикка дакъа лоац рационализатораша. Укх шера 30 совгIа рационализаторски предложени кийчъяьй цар. Ийтаьш эзараш сом пайда баьнкаб царех.

Баьчча юбилейна баха ма боагIара накъьбахара чхье баьний из ца кхобеш къахьег мехкдаьттахоша. Цу яхье хьалхара моттиг лелаю къаьстта дика къахьегача телемеханизировании промысла коллективо. ДукхагIа долча денойкъе цу промыслех тийша да НПУ коллективо доаха толамаш. Ерригача управлене шу доладелча денз 13 эзар тонн мара ца даьккхача духхьал телемеханизировани цхьан промысло ше 7,5 эзар тонн мехкдаьтта даьккхад. Мехкдаьтта тоннага дIабода мах 8,6 процент лохбарах 13 эзар сом пайда хиннаб печчахьалкхена. Дийнахьи буси планал совгIа 180 тонн мехкдаьтта доаьах промысла. Уж лакха хьоикхамаш дахарах районни сийлен Доска тIа дIаязъяьй из коллектив. Коммунистического къахьегама сийлен цIи лелаю цо. «Октябрьнефть» НПУ меттел республика мехкдаьтта доахарашта юкъе а хьалхарча мутIарашта дертташ хьайоагIа телемеханизировани промысел. Коллективе а дика болх барца белгалбаьнаб операторащ ни. Дудошкин, Юсупов, Демин, Гуляев, Хаидиев, мастераш ни. Дроздов, Левакин, инженераш ни. Цатуров, Даниловa, Ахмадов, кхыбараш.

Овсарле къахьег «Гойт-Корта» промысла коллективо а. Юбилейни шу доладелча денз дIадаьл совгIа 5000 тонн «Iаьржа доцув» даьккхад цо Даьхена. Къахьегама овсарле планах боагIачу 2,4 процент лакхлуш хьадоаккхача тонн мехкдаьттага дIабода мах 3,5 процент лохбеннаб промысле. Из бахьан долаш производствена 10 эзар сом гаргга пайда хиннаб. Цу промысле объекташка дерригача балхашта автоматизаци яь. Цудухьа хIана аттагIа а да болх ритмичнегIа а дал. Белгалдаккха деза, промысле болх бераш дукхагIа бераш кагирхой ба. Йоккха опыт еца а балхах дика кхет, яхэ ца кхобеш къахьегам даша шоай говзал лакхъю. Ерригача управлене цIи хеза бола операторащ коммунистически къахьегама ударникаш ни. Куприянов, Магомадов, Мартинюк, Бугаев, Тоесултанов, Гудиев, мастераш ни. Пронин, Дашков, инженераш ни. Морозов, Литвиненко ба цига къахьегаш. Шоай балха опыт хьула ца еш дIаду цар хIама хара тIера болча хьоачча болхлошта. Дикка дегIайоагIаш латт промысла коллектив. Цунна цхьана дикка хьоакхамаш я совдув.

Юбилейна шера тIаийха социалистически декхараш шитта толаме кхоачашдеш хьайоагIа «Октябрьнефть» НПУ коллектив. Цехашка, промыслашка болхлошта юкъера яхь В. И. Ленин ваь 100 шу дузаь да гарга ма доагIа чIоагIлуш йоагIа. Цу дезача денга планал совгIа 27 эзар тонн мехкдаьтта даккха, хьаьха, дош ма даннадай цар. ХIаьта цар из сийленца кхоачаш а ду.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефть» НПУ производственно-технически отдела начальник.

«СЕРДАЛО»
2-ла агI., 28 февраль, 1970 шу.

НОТ—культураш кхееча

Юртбоахама производство дифайоалаpа Ӏалашдеш боккхача лоархӀаме да цун хӀара даькъера къахьегам Ӏилман дарда тӀа вӀаштӀехьбаккхар. Юрта боахама производствера къахьегам Ӏилман дарда тӀа вӀаштӀехьбаккхар кхаь дакъах латт: хьалхара дакъа балха нормировани дерӀаяккхар, болхлой боагӀ-боагӀача дӀанийсбар, царна хьалха латтача опыта методаш Ӏомаяр, хӀараш декхар хьадда къоастадар. Цу хьалхарча дакъа капитальни вложенеш эшац. ХӀьта шоллагӀча дакъа кӀезиг-дукха рузкъа эш. Укхаза оборудовани, помещенеш эргаяха еза. КхоалагӀча дакъа дикка капиталовложенеш эш.

НОТ культураш кхееча юкъейоалаеча эггара хьалха де дезарех да производства технологи тоаяр, къахьегама механизаци яра боарам лакхбар, боахама доакъошта специализаци ери цун декхараш хьадда къоастадари.

Грозненски района «Горячеисточненский» совхозе уж балхаш деш я НОТ-а Нохч - ГӀалгӀай отдел. Технологи тоаяра гӀуйлакх дӀадоладьаь хӀара культураю къаьстта дола технологически карта оттадаьра. Уж карташ ца хилча лаьтта леладечара къахьегам Ӏилман дарда тӀа вӀаштӀехьбаккха йиш яц. Цар тӀа я производственни процессашта механизаци электрификаци яра дарда тӀа нийсъьача агротехнически, экономически мероприятей комплекс. Юртбоахама культураш кхееча фу, хьаьшка сха удобренеш доьхьаха химикаташ кийчъяра, лоаца аьча, культураш дӀа а йийна уж чуэдалца йоача хана де деза балхаш долийтаь, къахьегама оасарла лакхьяра продукцега дӀадодар кӀезигдарах тӀадерзадаь да технологически карташ. Цар тӀа хьадда белгалдаьд хӀара продукце единицага мел къахьегам, материал дӀадахийта деза.

Технологически карташ оттадеча хана чӀоагӀа теркам тӀабахийтар хӀара культура кхееча балхий ерритача процессашта йиза механизаци яра, районированни фу дӀадера. Карташ тӀа белгалъяь ерриге мероприятеш кхоачашйича хӀара гектара тӀара боала ялата хьувкъам хӀара гектара тӀара 4,3 центнер лакхлургба, силоса дола моша гӀадаяш—20 центнер, дукхача шераьшка тӀакхоачча баьций — 7 центнер, юкхача баьцадаарий культурай — 75 центнер.

Культурай хьувкъам лакхбаларцеи производственни процессашта комплекси механизаци ярцеи дикка кӀезиг лургба уж кхеечара къахьегам: фийг бола ялат кхедеча — кхоза, бӀаьсти дув ялат кхедеча — 1,5-аза, гурахь дув ялат кхедеча — 3-аза совгӀа. Къахьегам кӀезигбаларга, хьежа чуьхьанахьа дарга продукце единицага дӀадодар а. Масала, гурахь дувча ялата цхьаь центнерага дӀадодаш 1 сом чуьхьахьа дарга, бӀаьсти дувча ялата — 1 соми 70 кепиги, аьла — 1 сом. Лоаца аьча, культураш кхееча НОТ юкъе йоалаярах 31,5 эзар сом пайда барьба.

Культураш кхееча къахьегам Ӏилман дарда тӀа оттабеш чӀоагӀа теркалдо дезаш да беш бола доцтам хӀара боахама Ӏалама - климатически хьалашка хьежа белга. Цо торо хулийтаргья лаьттаех, даьгӀенех дикагӀа пайда эца, дукхагӀа ялат, хьайна дулъяраш чуд.

ХӀанзалца «Горячеисточненский» совхозе дӀаювра совхоза пайдана йоаца, дика ца хьувкъа ялатийна лаьрхӀа хьажийӀаш, хьайбашта доакъарийна лаьрхӀа ю шекара свекла, кхыйола культураш. Дика ца хьувкъаш йола уж культураш дуккача шераьшка дӀаер бахьан долаш совхоза производство дегӀаятӀадар, хьайбай боахаме доакъар тоаьцар, къаьстта концентрировании дар.

Къахьегам Ӏилманца вӀаштӀехьбаккхаро дӀа яь декхара, оаха культураш дӀаюача пайдай керда структура елар совхоза. Вьча лоархӀаме хьахьоах кердача структурагӀа совхоза ялата хьувкъам 13,4 эзар центнер лакхлургхилар. Из сеица дувзаденна да аьча, кӀешта хьувкъаш хиннача культурашта меттех дикагӀа хьувкъараш хургья. Цул совгӀа хьалхагӀа совхозе дукхагӀа дӀабувра мукх. хӀара гектара тӀара 16,8 центнер мара лаьнаьц цун укх тӀеххьарча лхе шера, хӀаьта хӀара гектара тӀара 19 центнер йоалаш хинна кӀа кӀезигагӀа дӀадувш хинвад боахаме. Кердача структурагӀа гуравь дувча кӀии шаяа 2700 гектарага кхоачадьа, йукх — 900 гектара тӀа мара бургйац.

Совхоз керттерча даькъе хьайбаш леладеш я. Доахаьна кхоччал хинаьа доакъар хургдолаш кердача структура дикка шорьяай доакъарий культураш дӀаюв майдаш, Цига дӀаювргья силоса лаьрхӀа хьажийӀаш, баьцаш, доакъара лаьрхӀа баьцадаараш.

Иштта да тахкара НОТ-а культураш кхеечара доцтамаш. Къахьегам Ӏилман дарда тӀа оттаберал совгӀа чӀоагӀа терхалдо деза балха нормировании къахьегачер материальни хьалаши.

НОТ — юртбоахама производства дегӀайоалаеча эггара лоархӀаметӀьяр. Цудухьа боахамий кулгалхойи специалистийи декхар да боахам Ӏилман дарда тӀа нийса вӀаштӀехьбаьккха делабари. хӀаьта цунца производства экономически эффективность лакхлуаьа кхетадари.

Ш. ДАЦАЕВ,
НОТ Нохч - ГӀалгӀай отделе начальник.

ЕрригсоюзИ социалистически кхьа 1969 шера IV-ча квартала итогех полиграфически промышленноста предприятей коллективашта юкъе тӀех хьоахамаш даьхарех я «Искра Революции» яхача московски типографе коллектив. ХӀавэ вӀаштта паезлагӀа цунна хьожаьа СССР Министрий Советен ВЦСПС-ен керара кара тела Ше байрах.

ХӀана сийлеп заказ кхоачашйеш я типографи. Укхаза 30 меттала кепатохаш я В. И. Ленина произведеней юбилейни издани, дувзаш 92 мехка лаьрхӀа.

СУРТА ТӀА: кийчача продукце тӀаньэжамхо коммунистически къахьегама ударница В. Семкина ингалсийски меттала кепатехача В. И. Ленина произведеней заметораша хьожаш я.

В. ХРИСТОФОРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

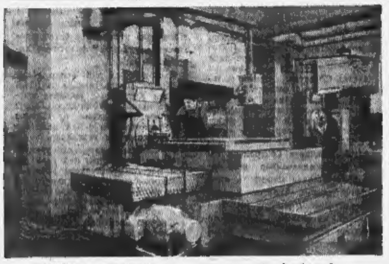

ЛЕНИНГРАД. «2А620. Ф2» яхача моделагӀа программии управлени а йолаш керда горизонтально-расточни станок хьаьий Свердлова цӀерагӀча ленинградска станкостроителаши объединене головной заводе.

Дунеи тӀарча 40 соагӀча мехко могаь тӀайнцеча, 2620 моделах йолча шийл хьалхагӀа хиннчул дукхха а нийсагӀа болх беш я керда станок. Цу тӀа кхоачашъеш йола тоъал дукха операцеи автоматизаци яь я.

Сурта тӀа: кердача станокага хьожаш вола коммунистически къахьегама ударник Евстигнеев Борис.

М. Блехина сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕРРИГАЧА ДОАКЪАШКА—КОМПЛЕКСНИ МЕХАНИЗАЦИ

Механизаци, къаьстта а комплексни механизаци, къахьегама оасарле дадаиза лакхъелга Ӏалаш а деш, къахьегам вӀаштӀехьбаккхара эггара прогрессивнегӀа йола формаш производства юкъеяхаьа, юртбоахама балхаш шоай хиназьехи дикен чакхдаха йиш хулийт.

ТӀеххьара шераш белгалдаьннах юрта боахама материально-технически база мехка ерригача зонашка тӀа-тӀа дукхагӀа шеръеш, эргайоахош тоаеш хиларца. Из гуш да Нохч-ГӀалгӀайчен колхозаши совхозаши дегӀаахарах.

Къаьстта дукхагӀа хиннай техникага ахийта вложенеш. 1960—1968 шерашка 3,7-аза дукхагӀа хиннай тракторашт, комбайнаш, автомашинаш, кхыйола юртбоахама техника. Из бахьан долаш боахамий технически низ чӀоагӀа лакхбеннаб.

Цунца цхьана белгалдаккхаза дарглац, юрта боахам хӀана а техникаца кхоачам болаш кийчбенза хилар. Цо, хоаш ма дарра, тӀехьадовх балхашта механизаци ӀоагӀа, къаьстта а ялаташ чуэцара балхаш чакхдоахилга.

ХӀана а цхьалолча даьъе мара механизаци яца да дукха юртбоахама балхаш: Масала, юртбоахама Министерства совхозашка механизаци яьй: коартолаш дӀаера — 96,1 процент, баьцладараш дӀадера — 48,9 процент, хьажкӀаш чуацара — 72,9 процент, аьлах аргӀаш дара — 80,3 процент, и. кх. дӀ. Кхыметтел лакхарча боараме механизаци яьча боахамашка а чакхдаьккхадац юртбоахама культураш кхеяра технологена комплексни механизаци ӀоагӀа. Кулгашца дукха къахьега лезаш да ялат кхедечара балхаш (кхаш мукъадахар, ялат шелдар, и. кх. дӀ.).

ВӀалла а кхоачам боацаш я хьайбай боахама доакъошкарча керттерча операцешта а механизаци электрификаци.

Совхозий шурий-товарни фермашка кий телара механизаци яра боарам 45,6 процент мара бац, доакъараш дехкара — 19,4 процент, кхашкара кхе врадаккхара — 30,6 процент, доахан деттара — 17,0 процент. Кхыча доакъой фермашка механизаци яра боарам а ниттта доха ба.

Боахамаш дӀахо технически дикагӀа кийчдара чотах юртбоахама продукци дукхагӀа яккхараи из дикхарга дӀабода мах лохбараи йоккхий торонаш хилар хьахьоах укх заманена: техникаца дикагӀа кийчдаьча боахамата оахача лаьттай цхьаи единицага лоархӀаш йоалаха продукци дукхагӀа а мальха чухьлахьа а ла. Масала, пхьатарра доккхийча лаьтташ тӀа болх беш йолча машиний мах кхыча боахамашкарчул 93,0 процент лакхагӀа болча цхьан боахамашка дхьабаь ялатийн шекара свеклай хьувкъам укх тӀехьарча дит шера юкъера лаьрхӀача ялатий 19,6 проценти свеклай 25,5 проценти лакхагӀа хиннаб, хӀаьта ялаташ кхедарга баха мах 10,2 проценти свекла кхеэрга бахар 23,8 проценти лохагӀа хиннаб.

Боахамаш технически кийчдарга хьежжа юкъера дола дига кулгашца хьега яра. Из а, цкъ эргӀанна, къахьегамо оасарле лакхъяра, къадьегабах пайда эцара хьалаш тоаяра, дувзадеча кхыча факторашца дувзадени да. Къахьегам енергена кийчбара боарамах цун оасарлеинан шехерча бувзама хьча виадипо хьахьоаь, шера юкъера лаьрхӀача болх беш волча цхьан болхлочва кхоача енергетически ресурсаш дукхаллие йо чул, къахьегача оасарле лакхагӀа хулаш хилар.

Юрта боахамерга балхашта сиха гӀа механизаци яра, къахьегама оасарле лакхъяра, продукци дикхарга дӀабода мах лохбара лезаш дукхача хьале иштта совхозашкеи колхозашкеи йолаш йолча техниках пайда эцара боарамца дувзадена да.

Техниках пайда дикагӀа эца вӀаштӀехьдаргда, хоаш ма дарра, хӀара машина сменагӀа, дийнахь бу болх дӀасайбаккхарца сапна, иштта шера дунах пайда эцаш йоаккха ха йӀаьтъарца а. Цунца дувзаденна хьагучайоал вай колхозашкеи совхозашкеи техниках пайда эцара эффективность Ӏаергйоладоккхийторонаш, 15 говра ниш болча цхьан условни тракторе лоархӀаш хӀара дийнахь 2,5 гектарага кхачаьца долча лаьттан тӀа болх беш йола трактораш 50,1 процент я совхозашка, 2,5 гектарагара 3 гектарага кхачалла болх бераш — 27,9 процент, 3 гектарал тӀех долча лаьттан тӀа болх бераш 22 процент мара яц боахамо ерригача паркаца нийсйича. Цу кхаь группе шера дьхӀаьда оахам хьалхарча 456,4 шоллагӀчу 490, кхоалагӀчу 515,9 гектар хилар.

Техника дийнахь а шера а беча балха хьекхамаш лоха хилар, эггара хьалха, дикнои бийсаннех цунах бизза пайда ца эцар бахьан долаш да. Масала, совхозий трактория паркаx 40,9 процент хилдал яр цхьан сменагӀа болх беш я, 34,3 процент — 1,1 сменагӀа, хӀаьта цхьан сменагӀех ах сменагӀех болх беш яр лаьгагӀа дакъал а кӀезигагӀа я.

Трактореш хьача юртбоахама машинеш бӀарчча дийнахь буси пайда эцарболаш ха йӀаьхьяра керттера кхипкъарле ез дар механизаторски кадраш да тоъар да. Цу бахьанагӀа дукхача боахамашка нагахьа долаш хӀана лац механизаторашка шин сменагӀа болх белга, вӀаккха а хувца ца болийташ цхьан машинисташна дийнахь а бус а болх байташ хилча, дийнахь бе тардуш бола болх а кӀезигъу. Нагахьа санна 1969 шера 1-гӀа январь хьатӀаккхоачаш республика колхозашкеи совхозашкеи 7013 трактори комбайни (физ. единица) хиннаяе, из ха хьатӀаьхкоачаш зоргаш а 6951 механизатор мара вацар, вешта аьча цхьан физически машинана цхьа механизатор а кхачацар. Цу тайпара хьалашка гусеничии трактораша шин сменагӀех чарпаш йолча трактораша цхьан сменагӀех ах сменагӀех болх белга Ӏалашдара совхозий директораши колхозий председателаши декхарийла ба шоай механизатораш дикха дукхагӀа хилийта, цхьадолча боахамашка шоаза а дукхагӀа хилийта.

ХӀана электрификаци а я республикера ерригa колхозашки совхозашки. ХӀара шера тӀа-тӀа дукхагӀа ец цунах пайда. 1958 шерагара 1968 шерага кхаччалца йолча хана дерригача массе тайпарча боахамашка производственни гӀулакхашта пайда дукхагӀа кийлаб 14098 эзар киловатт-сахьатагара 45777 эзар киловатт-сахьатага кхоачаш, шийба аьлча 3,2-аза.

Юрта боахаме производственни процессашта механизаци ярах дувцача хана белгалдаккхаза дарглац, хьайбай боахама къаьстта кӀеригагӀа механизаци яь хилар. Юрта боахама доакъошка, къаьстта а механизаци яра боарам лоха болаш йолча моттигашка (хьайбай боахаме), цхьайолча операцешка кулгашца хьега къа машиньашцеи электроэнергеи бечa балхаца хувцарах экономически эффект йоаккха хилац, хӀана аьлча цхьайолча даьъе механизаци ьяр аьина юртбоахама производства ерригача ритмана юкъе лоадама хӀама хувцалац, болхлой къахьегам дӀа-яха бекъарен дуина специализаци яреи боарам лоадама хӀама тӀа ца кхеташ ше хинача тайпара бус, хӀаьта долче, керттерча болхлой къахьегама, оасарле, квалификаци, навыкаш а хайра лакхлац.

Цу тайпара, юрта боахамерга производственни процессашта цхьайолча даьъе механизаци яро къахьегама оасарле лакхйой а, балха хьалаш тоалой а, цу процесса прогрессивни тоаеш вӀалла аьттехьа а кхоачалуш яц. Цудухьа механизаци яра боарам дӀахо лакхбарa комплексни механизацега яь дӀаккхоачарa хӀара колхозен совхозен сагутагӀа дола декхар да.

М. ЗИНИЕВ,
К. А. Тимирязева цӀерагӀча, Московски юртбоахама академе аспирант, экономист.

ЮРТА БОАХАМА СПЕЦИАЛИСТАШ КИЙЧБУ

Сунженски района Нестеровски юкъерча школе 10-ча классе истори хьехаш йолча А. Т. Шаповалова цкъа берашка аьлар: «Кхоане кхьа шоай тайпара урок хургья вай. Из урок чакхйоаккхаргьа хьалха вай школе дешаш хиннача, хӀанз ученый агроном волча «Путь коммунизму» яхача колхозе керттерча специалиста Чеботарев Иван Тимофеевича».

ШоллагӀча дийнахь 10-ча классе хьехархочунца цхьана классе чувьалар Иван Тимофеевич. КӀирвенна классе багӀачарна бӀаьра хьежа къаьмаьа доладир цо:—«Вай тахана урока тема «Основные оборотные средства в колхозах», яхаш я. Из тема кӀоарга йовза а йовзийташ колхоза боккха пайда беннача экономически структурах дийцар цо берашта. ХӀаьта колхоза доход тӀеххьарча шерашка 6 миллион сомал совгӀа я.

Геттара сакъердаме дийцар цо юртбоахамий специалистех, цар беча балхах. Дукъал оттадир берашта колхоза, хӀаьта стаьнна тӀехьа тӀайоагӀача хана хургдола сурт, кхьдараш. Урок чакхйоалаш бераш дукха хеттараш дир Иван Тимофеевичага.

Тхо школе боккха теркам тӀабоахийт берашта юртбоахам дӀабовзийтара, къахьегам безаш уж кхебара. Иштта кӀоагӀча классе дешача дешархоша трактор Ӏомаю, итталагӀча классе деша бегӀараша автомашинаш Ӏомаю. Шишу даьлча 1971—72 дешара шера школера арваргва 50 совгӀа трактор леладе хоаш вола специалист.

Юртбоахама специалисташ Ӏомабара дикха новкъостал ду школана колхоза кулгалхоша. Иштта, берашта Ӏомае «Белорусь» маркaх трактор еннай цар школана. Цул совгӀа школе дешача берашта бокъо еннай шоай практика колхоза механически мастерскешка чакхъяха, кхьдараш.

С. КОРАБЛИНОВ,
Сунжерча Нестеровски юкъерча школа завуч.

МЕХКДАЬТТАХОШТА ЛАЗАР ЦА ХИЛИЙТАРА

«Здоровье» яхача журнала февральски номер тӀа кепатеха арайоаккхарейолаш я «Мехкдаьттахошта хулача лазарашта духьалара профилактика» яха Башкирски Ӏилмай заслуженни деятеля, профессора Зевидуллин Зарифа статья.

Кердадарий кипайоазон Агентства журнала редакце пурамаьӀа дешамбарий теркама арабоаккха ца.

Дукха заараш болхлой ба мехкдаьтте доалачей мехкдаьтта чакхдоахачен промышленносте болх беш. Мехкдаьттахошта кийслуча халонех ца! — мехкдаьттах йоаккача, организмана зуламеча веществаша бе тарлуш бола Ӏоаткъам.

Болхлой упахцӀенонна мехкдаьтта бу Ӏоаткъам малагӀа ба ха гӀерташ Башкирски медицински института госпитальни терапе кафедра коллективо болх бу хӀана тхьо шу гарга ко лаьнай.

Башкирера доаккхача мехкдаьттах тоъал дукха сера доалл, хӀаьта цига зе ше къаьсто дола сероводород а хул. Сера доалла мехкдаьтта доахачей, чакхдоахачен хана болхлой чуболча помещенешкарча фаша дӀаа тарлу тайп-тайпара углеводородаш сера доалла газаш. Эггара кхераметӀа да ше къаьстта дола сероводород. Кхыметтел кӀезига мара доаллаш ца хилча а во бӀаргаш Ӏувжаду, лозаду, бӀаргех хий ухийт, мерж юкъ, кхайковайт, къамаргаш лозаю, лог керчаду.

Сера доаллача мехкдаьттан из чакхдоахаш хьеча продуктагаш гела профессиональни лазараш керттерча нерви системе болх голха а бийя дӀадолалу массене а. Нагахьа санна зуламера фактораш дӀахо Ӏаткъаш а моллагӀча лазара организм маьлъа а хула, кхацамаш доккхагӀа хила тарлу.

Цхьа бахьан долаш дац, цхьатарарча производственнийи бытовойи хьалашка болламекхе а мехкдаьттахошта мехкдаьтта продукташ тайп-тайпара Ӏаткъаш хилар. Цхьабараашта сихха гучайоал интоксикаци, вокхарна — дикка ха яьннача тӀехьагӀа, кхоалагӀчарна — вӀалла гуча ца йоалаш юс.

Лазар тӀа - тӀа дукхагӀа кӀоаргъу мехкдаьтта продукташ боарамаш тӀех чугульярах фо дaим бӀехдеча моттигашка. Цудухьа производственни процессашта герметизаци, механизаци, автоматизаци яр, искусственни вентиляце белля хаддаиза тӀахьожаш лоаттабар, кхерамале технике бокъонаш санитарно - гигиенически нормаш бизза кхоачашъяр — профессиональни лазарашта профилактика яра даькъера лоархӀаме звеньяш. Вай мехка производствера моттигаш упахцӀенна хилийтара чӀоагӀа терко ёш хилар бахьан долаш профессиональни цимигараш тӀа-тӀа кӀезигагӀа хулу мехкдаьттахошта. Мехкдаьтта продукташа хьеду хале лазараш нагахьа мара нийслац, хроническич отравленеш леттара гӀезигъеннай.

Масала, Ишимбайски мехкдаьтта чакхдоахача заводе дукха хӀана даьи профессиональни цимигараш хьедеш дола бахьанаш дӀадахара. Технически надзора службо даим тӀахьожаш лоаттабу вентиляционни установкай болх тоабара а производственни помещенешкарча феца токсически веществаш меллай хара а. Зулам из керттерча даьъе арахийташ йолча насосаш тӀара сальникоши уплотнителаш дӀа а яьхь царна меттел торцови яраш оттийа, хӀаьта из бахьан долаш дукха а кӀезигагӀа бӀехду фо. ГӀураашка, резервуарашка, газ кхераме йолча кхыча моттигашка болх беш барaш тешавеча противогазаша лорабеш ба.

Кхетадеш да, гигиенага диллача дика оборудовани оттаярах гӀулакх доалаш ца хилар. ЛоархӀаме да, газагальара кхерам тӀелаттача хьалашка болх беш вола хӀаравар вентиляционни система тоалавза йий хьежар, эшшача хана противогаз йоаллаяр, кхерамален техника правилаш тешаме кхоачашъяр. Дукха хӀамаш да болхлочун оамалех, шиш упахцӀенон цо еш терконах тийша. Эггара хьалха из да зуламера оамалаш йитар— гӀалла ца увзар, тӀехдаьла корта бохо маларши ца мелар, каст - каста лораш хьожийташ чакхъуалар, кӀара мара йоагӀача отпускех боагӀача тайпара пайда дикагӀа эцар.

Кхыча болхлой - мехкдаьттахой дараш санна йолча хьалашка балха бола гӀаьле увзей маларащ тӀехдоахен болхлой дукхагӀа хул цамогаш, мехкдаьтта продукташ царна чӀоагӀагӀа Ӏаткъа. Цун малан да, гӀаьле увзаши корта бохо маларап тӀахдоахаши болча дуккхачерна газен Ӏинарех хьенаера продукташ организма чу йоалилга аттача доаккхаш дола хронически ларингит, бронхит чӀоагӀагӀа хулаш хилар.

Мехкдаьтта продукташца бувзбенна хилар бахьан долаш кхыметтел цхьа бахьан белгалонаш гуча мел яьннараш цу сахьате диспансерни учете эц. Цехерча лораша шоашта зебенача цу тайпарча болхлошта каст - каста тохкамаш а дарбаш а ду.

Ишимбайски мехкдаьтта чакхдоахача заводера хӀара болхло, нагахьа санна цунна хинна профессиональни отравлени гучаьяннале, къахьегамен профессиональни лазарийн Уфимски Ӏилматохкама института клинически отделене а завода санаторе-профилакторе шера цкъа дарбан курс чакхйоаккх.

Хронически интоксикаци дӀаяккхара боккхача лоархӀаме да ерригa организм чӀоагӀъяр. Цудухьа лораша чӀоагӀа могаду Ӏуйрийна гигиенически гимнастика, дарбан физкультура яр, цӀенача фега гӀолла лелар, ахкаи замалахьа додача хи чу лувчар, ӀаЙ конькаши лыжаши хехкар. Иштта найдана я заикаш дуц, цар тоаю нерви система, цӀийга болх дикагӀа байт, биаь кхача дегӀага бохийт. ХӀара организма ши- шиш бланхалонаш хилар, лазара лелам теркал а беш. Лораша витаминаш хьожаю, эггара хьалхарча аргӀанна B[1], C, хӀаьта иштта мехкдаьтта продуктай хьедж тӀа ца эцийташ симага болх дикагӀа байташ, дийхкага болх дикагӀа байташ, интоксикаца кӀезигъеш йола молхаш тех.

(АПН).

ЙИЙКАР ИЛЬИЧА ОАЗ

Укх деношка дукха нах бар Урус-Мартана района ГӀойтӀарча керда яьча клубе. Цига гулбелар «Гойтинский» «Горецие» яхача совхозий къахьегамхой. Радиола-дувгӀархой телезрителийн районни конференце бакьна бар уж. Юкъьеца конференци дӀайоаеш КПСС Урус - Мартана района хьалхарча секретара нов. Б. Г. Габисова дош аьнначул тӀехьагӀа Ильича оаз йийкар. Пленка тӀа дӀаяздаь хиннача «ФуЙ Советски Ӏадал яхар» яхача В. И. Ленина дошашка чӀоагӀа уйла тӀеэжийта ладийгӀар гулбеннараша.

Радиовещани телевидени радакцешта баьча белхах а дӀахорча пленех а лаьца доклад йир радиовещани телевидени Комитета председателя заместителе нов. Х. М. Магомадова.

Радиовещани телевидени балхах аьначарех ах къамьлаш дир «Гойтинский» совхоза директора, Социалистически Къахьегама Турпала нов. О. Кагерманова, халкъа образовани районни отдела заведующа нов. Мунаева, ишш лелаерча бригада бригадира нов. С. Тонова, районни культуре Цӏен директора нов. А. Дудаева, ГӀойтӀарча юкъерча школа директора нов. У. Джамбулатова, кхьчар.

Конференци чакхъьаьаьналла тӀехьагӀа радиои телевидени ансамбле низаца доккха концерт оттадир, художественни фильм гучбир.

Цу тайпара вӀашагӀкхетараш каст-каста дар лейра радиоладугӀархоштеи телезрителашти.

Н. МАГОМАДОВ.

КЪИЛБАСЕДА КАВКАЗЕ ХЬАЛХАРА

ХӀирий территоре тӀерча Заманкула майда тӀа йоаккхаш латт № 47 йола Къилбаседа Кавказе эггара хьалхара ворхӀ километр кӀоарга скважина. Советски Союзе я шей тайпарчарех цаӀ я из скважина. Цига бурув тохаш яр буровой начальника Э. Н. Никитина кулгалду бригада я. № 47 йола буровой техники дукхагӀа, балхаш чоалхане хиларга, техникане гӀулахх деши скважина йоаккхаш болча хьаха дукхалта диллача, бокъонца йола завод я.

47-ча скважина дерригача бурув тохара балхашта кулгалдераш бурув деттача Карабулакски конторе инженераш ба. ХӀаьта скважина йоаккхача тӀахьожам лоаттабеш а Ӏилма - технически новкъостал деш а ба Къилбаседа Кавказски мехкдаьтта Ӏилматохкама института болхлой. Даим бурув тохача ва СевКавНИИ тӀех кӀоарга бурув деттача лабораторе хьаккхагӀа вола инженер А. Я. Кучеренко.

Из чоалхане скважина йоалара бола балхтоехам тӀалаттараш юкъарчал доацаш бола цу скважина кулгалхой ба, — буровой начальника бурув детта мастераши. Буровой начальник инженер-буровик коммунист Эдуард Николаевич Никитин Карабулак—Ачалкхарча мехкдаьтта доахача участке воккхагӀвола инженер хиннав. Довзал даьла Сарийски Ӏарбий Республике командировке ваха кхо шу даьккхад цо, оцит вола специалист хилар тӀехьа мехкдаьтта доалла керда моттигаш хьаела новкъостал дейн.

Скважина йоаккхача хӀана дукхьашха цхьана нийсбеннабац бурув детта мастераши Николай Фомич Косьяненкои Владимир Кириллович Широкоступ. Николай Фомича бригаде дикагӀа барна лоархӀаш вар бурувдеттар В. К. Широкоступ 1966 шера, цовзой дехьа Афганистане ше командировке водаш, Н. Ф. Касьяненкое цунах ше бӀубенна хиларех Владимир Кириллович хьожаявр шиш метта бригадираьла вахийта.

Цу хана Заманкуле № 46 йола тоахкама чоалхане скважина йоаккхаш яр бригада. ХӀаьта цул тӀехьагӀа дукха ха ялалехьа боккха толам а баьккхар цу бригада. № 46 йолча скважиница тохкам беза хана Нохч - ГӀалгӀай чу духхьашха даьккхар промышленни юрски мехкдаьтта.

№ 47 йола буровой импортни оборудовании йолаш я. Из хьалйир Косьяненкои Широкоступи бригада. Ерригa документаши — машиний механизмаш паспорташ, описани, тайп-тайпара инструкцеш кхьча мехий — ингалсийски, французски, итальянски меттала кепатеха я цув. Цо йоккхий халонаш тӀаккхоачайир монтаж еча хана, хӀана аьлча кхьча мехкара новлейьа цхьаьккха специалист ацар. Цхьабакъда, Э. Н. Никитин ингалсийски метт хоаш хиларах вӀаштӀехьдаьлар из гӀулакх де.

Ерригa чоалхане оборудовани буровой вышкеи лоашача хана вӀашагӀъеллар бригада. 1968 шера феврале бурув тоха йолаелар скважина.

Шин шера 4673 метр бурув техах чӀоагӀача лаьттап тӀоавеь. Из, йолаш ма дерра, Сунженски мехкдаьтта лехарий рекорд я. Карабулакски бурувдеттаргаша цу хьнаьали эггара кӀоаргагӀа теха бурув 4666 метр дар. Изаьа кӀоарга бурув техадар № 153 йолча тохкаме скважине 1968 шера августе бетта. ХӀавз из хьожкаш 7 метр лакхбенна б. Къаьнача, 140—180 миллион ха йолча юрски тӀоанашта ӀотӀакхьаьий скважина.

Советски Союзе эггара халагӀа да вай Нохч - ГӀалгӀайченера лаьттан тӀоаваш бурув тохара. Чоалхане мел дола лаьттан тӀоахйсделар 47-гӀа скважина йоаккхаш бурув тоха доладенна юкъье дена, Царех эггара халагӀа дола гӀулакх дар бурув тохача хана Ӏочуувттаеча турбай колонна дӀалувцар. Бурув деттача контора инженераши СевКавНИИ болхлойи технически грамотни хилар а бригада берригача членийи йоккха опыт хилар а бахьан долаш уж халонаш сихха эшайир.

Болх нийса, барттайна, тӀатӀертга къахьегаш бе беза 47-ча буровойрча лаборантий - коллекторий. Лоабета раствора параметраш скважина лакхе тӀа йисте на Ӏеш, бурув тохара чухье а хоат. Коллективаа шийх бенна тешаш боабаьбац бурув деттача контора яхийта институте деша яьгӀача кхоначча инженера Дашкевич Никас — массаза а вӀаштӀехь хул 47-ча буровойра лоабата боахам.

Кхыйраша санна электросетага ца а беш, из болча дизелаш болх беш а из буровой. Уж лелаеш болча наьа — дизелистиша болх дика бараш тайшаба ерригача коллектива толаш. Къаьстта дика опыт йола дизелисти группа вӀашагӀкхийттай 47-ча буровой. Цунна кулгалду воккхагӀволча дизелиста Николай Леонтьевич Кулакова. Ниа бола машинаш даим болх беш хул. Н. Л. Кулакова портрет бӀаргагурга бурув деттача конторе дӀачуоддача латтача «Сийле хийла тӀамех къахьегамех турпалий» яха ча степна тӀа доаллаш. Сийлахьа Дай-мехка тӀем тӀа ца наьлера гӀулакхаш карагӀдалараха ордена пинь а йолаш дукха ордевкаши медалаши еннай цунна. Дукха ха йоацаш бурув деттача контора коммунисташи шоай шугӀараша дӀачуийцав из. Цу буровой болх беш ва Николай Леонтьевича воӀ Иван а. ДикагӀа болча бурув деттарех лоархӀаш ва из цу конторе.

Цу тайпарча бижха-дижача наьха цӀераш кхы а дукха эха йиш яр 47-ча буровой. Дика вӀаштӀехьъьнца, барт тайна, дукхача къаьмех латтай а ерригa бригада. БоккхагӀчарна нийсса къахьег нагарлоша а.

Дукха ха йоацаш тӀеххьара электрометрически балхаш даьд скважине. ХӀанз массеxк превентагӀа забой чу Ӏочу а оттаьь, цементаца чӀоагӀъе езаш а (иштта кӀоарга тохкама бурув тохача практике дукхьашха) 9 дюйм йолча турбай колонна. Из процесс чоалхане хилар хьахьоах, кхы мел дар дӀадаьлча, колонна Ӏочуоттаяра енна план (массазарча скважина 2 листе тӀа мара лаьеш йоаца) машинка тӀа кепатехача 20 совгӀча листа тӀа хиларо а.

Цу колонна хьалхара секьа 20 февралe 4669 метр кӀоарга мелгца Ӏочу а оттаь, цемент хьакха дӀачӀоагӀйир. Цу тайпара чакхбаьнаб эггара бехктоххамегӀа бола болх. ХӀанз вож юхойисе колонна дӀашагӀа а хетта Ӏоуоттае кийчъяза яргъяц. Шеко яц, 47-ча буровойрча цӀи хезача коллективо из чоалхане технически декхар сийленца кхоачашдергхиларах а йоккхийча кӀоаргаленашта штурм дӀахо ергхиларах а.

А. ШЕРПИЛОВ,
тоаммаш кӀоарга бурув деттача Карабулакски контора геолог.

«СЕРДАЛО»
3-гӀа оагӀ. 26 февраль, 1970 шу.

ОБЩЕСТВЕННИ ПОРЯДОК ЛОРАЕШ

НИЙСАЧА НАЬКЪА ТlА ВАЬККХАР

Цхьан дезаре бесан отта белабенна массаха бутт балламчуй тlеьаьгlа доре из, письмо. Вешта, хьошерца вай ца санна дар.

— Цу дийнахь милице отделе массозарчуй хьалхагlа вара милице лейтенант Аркадий Александрович Добряков. Кхерамо зуламе лецаре оперативни план юкъахь дово [illegible] дара. Хlинца дуккха за йоццуш Советски Эскара эскар хиначо а вlаьлла опыт йолуш уголовни розыска инспектор волча а цуьна атта гlуллакх дацар из. Цо милице балх бу а мичад дорриге а ша шу мара-м. Участкове гlуллакх тlо чурча гlуллакхий Ленински райотделе из хьоьжаьча хана цунна, бакъдар аьлча, массане а гlадбале новкъостал дара. Хlьта дукха за алалехьа дийнгlчарах цо1 а хиина дlоттар цуй участкан. Гlуллакх лоьмар. Цунна шийна хьалха зетар из, цхьабакъда, начальникаштa хийттар ишы дар. Тlаьхьа, юкъара а, хьтlаьнйцар ца из, сатем боцца, цхьана кхерамо, дола инспектора гlуллакх, дlайоьолар кlоаргlачу уйлай, ноб-са доьшу бийсаш.

Кабинета [illegible] хlама тосар.

— Хьоьшоьла, — элир инспекторо, участковеа цаl из за моттош. Хlинца корта кьамьайбича, цунна бlаргайра шийна хьалхашха летта кхалсар.

— Жарков а со… Викторe вaсаг, — аьлла йист а хиина, бlаргашта йоьлаьх хьалтlедахьар хьачувьнача… Мелаш за из. Сатем бац цунгахьара а дезала а, а лелакевта а.

Уйлаш хьадуьхьалъттар Жарикова Виктора юкъ. Добряков участкови инспектор хиначу зона а тоьал дукха хьоьзад бьбар цунна цу саго. Веште, ве воацаш, балха тlера зlечига саг ве. Цхьабакъда мента вахача, хlьта цо ца молаш негакъа ди а додаш, тlаьхьа моллегlа бах а цхьа ветар ца беш lерташ. Дlатtадела, гlоа дийттад — хlама хилац. Цуьна йоккха хулиганство яьар Виктора. Из бакьаи долаш уголовни бештакъме зара. Хlьта хlинa ца вайкха а вамина цlеншна, юкъ а ма хьалхегlа лелаоар леладе вольнайнна.

— Сагот ма де, — элирда аьлар Добряковa, маро шийна бeь бала водабо шагтар алча. — Новкъостал дергда вайн хьона… Ингта ютаргъяш.

Оьлаш атта дала а, кlочачдо кала да из доцу. Жариков ше метта ца ваьча, инспектор тоьашелахар вьина-м цунах баша хlама а хургдацар: Цуй тlеьаьгlа Виктор балха волча предприяте вахар лейтенант Добряков. Цигара бараш цецбаьлар. Массане а дика болхло лоьркlар цунах, малара тlера бараште юкъе а вацар из. «Тlаьхьа, цlаргlа малаш ва-из ца хlьатеи, — белчадьелар Добрякова.

Цу дийнахь предприятега аьлли луш дар. Виктор за лаьркlар лейтенанта. Вохь шийца изо новкъост а волаш проходноера араьъллар, тlаьхьа цигара тнагаьньа вхьар из ерригa компании. Цаl дукха гулде эттар.

Церна дlаьгlаьархр лейтенант, мовршна а довта.

— Со хьо волча венавар, Виктор.

Вакх дика рьоьа воьлаш юстера ваьлла.

— А, со ишта йист хила ваьлаш. Хьай новкъостий lадма ва-ца le, — элир инспектора. — Вай шийна къамьал дlаьха хурге, а ухаза а хургдац…

Дукха юкъ аллолла Жарикова квартира вар уж цинь. Мара чудена анали, вад а къахаш, рьоьа зиина инспекторегахьа бlасаьнаш а эш, лаьркlар сасага.

Цига дийцар: тlаьхьаре юкъ шу Виктора миштa дlаькхад, хlинзара болх из рьоьа волаш бий. Малерши цlаргlа тнашна гlаршта хlама хьоадданзар. Хlьта ше дlаводаш Аркадий Александровича зоом бир правительства уlазаре хьонмаха из, Жариков, цхьана тегга хьоьаьа тlеьажешна кlанкхоацартхилара.

— Из la дукха сагото а азаш хlама дац. — сатадир цуй Добряковa. — Кест-кеста вай вlашегlдоттаргуьладолаш хилор мара ша хlама дац.

Тlаьхьаьжа араьаьра мара баца а, инспектор ший ца дугна цунца вlашегlаьттар кlезигагlа хилийта гlертар. Негахьа сема из бlаргаго везаш гlуллакх ца нийслой. Пальолаш кlаллаьцар фу лоладеш ва кхорa цуна сасатагара, новлахошнара, цунца балха болха новкъостешнара. Цхьабакъда, аванс а получка хьоьцача хана из волча ца водаш цlевнха а lацар, хlьта, негахьа сема цигa дала цаl за ца хилча, ша волча кабинете кхийна тlаьхьар цо Жариков.

…Чурча гlуллакхий Ленински районотделе начальника милице майора Пантелеева цкъа ше волча кабинете чуийхар Добряков.

— Ужасе дена ар письмо да, lедешал.

Уьш тайпане дlаделаоора письмо: «Милице лейтенанта иоо. Добрякова баркал кхайкадар дех ае цо со воча коммунех хьекъоставараx, бакъахьарча хьакьегаьа наьаьа тlа атта сона новкъостал дарас. Хlьта кехаттердар — хlана тlа дезала юкъе барти моьлаш хиларах… Жариков.

— Дика письмо де, — рlнз а эш аьлар начальника. — Иззаморгаш дукхагlа хулара…

— Бакъахьа дар, — цо хьар бакъдир Добряковa. — Хlьтe сена моллагlча баркалле дезагlа дене.

А. ПЬЯННИКОВ,
милице капитан.

МИЛИЦЕ ВЕТЕРАН

Сайна зевар дага а доьллаш. хьалха Нохч-Гlалгlай АССР МВД болхло хииначе Николай Иванович Жаркова «лаццн дела» листаш сих ца луш. шорттига дьелхаш вагlа со. Из ду из даьаш бокъоьна ша а сайна дийцар миштад а хьажар дукха. Хlинз а кхатка мара дукьалъоттадулац сона граждански тlема фронташка хиначи. «Выглаводка» яхаш тамашийна цlх йолча юртарча 16 шу даьннача пионерски хlаьчка сурт. Тlом беш Кавказе хкьачи из 41-ча Московски бригадина юкъе а волаш. Моздока юкъе тlехьара деникински бандаш йохаеча дакъа лаьцад. Нохч-Гlалгlайчени Дагестанен лоамадхиа Гоцинске мурдех лайтаь. Айкаш изача юрта Гоцинска бандиташица лира тlом баьб. Ловжашкара lочу кастуьлеш эш бар цlаьскархой, хlаьта шаьрача ара дика дlа хьулабенна багlача бандиташа атака эш бараштa бlаргe а лунаш тонаш эттар. Цигача азоно лаьцар къона цlаьскархо. Тlема юкъера дlаьникъар хала доьа хиина вола Жарков Николай.

Цамогар атта эшаду къонало. Цулухьа Жарков Николай а дукха хи алаллеьа вийрзар. Цхьабакъда, граждански тlом цу ханале чакхбьнинабар. Хlаьта Николай хьамсарча лаьтта гlолла Советий гуччахьара моастагlий мел лелача хана герз lодилла дага вацар. Цудухьа милице балха вахар вlаьнига саг. Гlуллакх деш итт шу мара ха ца йоьккхаш мутlаречa милиционерагара дlаволавенна милице начальникага кхоачаш лакхвелар из. Цунна тlа ца кхоачаш хlама дисадац. Наб-са доьдаь дов вlашкадеча хиинаш, бандаш лунача нийсвенна, герз бе доалла зуламхой карахиийлаб. Николая церна дlа а дийттад, цар ухкаш хьа а дийттад герзаш. Цхьабакъда, порядок лореча майрача салтечоа lожжал юкъ йоагlаш хиикаш.

Сунжински районе хиинад из. Милице начальникате Жарковга хоам баьб, герзаш а долаш болча бандиташа колхозан доахана lул ььла лоам дигад, аьна. Ерригa личнии состав ший герзаш оарцагlъаьккхар, новкъостала баьккар бригадмильциаш а. Гаьнна лоамашка хоьлар lул лаьлла хиина бандa. Дов доладелар юкъе. Хьуй чlожe гlолла дlабахар бандиташ. Доахан колхоза юкъ дlаделар, хlаьта бандиташ дукха ха яьлалехьа МВД болхлошна карабоалабир.

Хlаьта изза минот яха мара вуьра милице начальник. Укх тайпара хиинад из. lаьделах ведда лийина хlай казак Сазонов бийсанна ший цlенгахье, Нестеровске воагlаш хиинав. Из ло а веина, дружиник йист хиинав цунга. Кхы доь юкъ ла оалаш меттахьа топ техай вуламзочо. Начальник хьалха а волаш цига тlаккхьачача милице болхлоша чов хиинар больнице lо а вилла, цуй тlехьагlа лерригlа бандита тlехьабьекаб уж. Станцера гьанна араьхьа йоархlашта юкъе нийсвеннав царна из. Дика болх хилар, цу ханале са а тесса, йоархlашта юкъера хlама къовсталургдолаш хиина. Цу хана топ лаьар начальника лаьтта оагlорахьара гlолла воагlача дружиника.

— Цу хиинад цига? — хаттар дечак бlарахьежар, цунна Жарков. Цуй тlехьагlа хайра цунна но из хlама техай. Бандита духьал тlаводача цунна вож бlаргаго йиш йолаш хиинавац, хlаьта дружиника шаьра бlаргадайнад бандито бlаргa а лаьцa начальника топ тlаьбожаеш. Секундаш мара яцар цу юкъе топ дlаккхета а хьаккхета а.

«Хьалагlатта мокк» яхаш тlаьхьам бар беш бирсача 1941 шера вай Даьхен масса милиге. Тlаккха ший безам а хиина фронте вахар революце бlуно, РККА политсостава кийчъю курсаш йиста а яьла Цхьоаллагlча Белорусски фронта бlуна юкъе хиинав из тlем тlа волча хана. Цкъа санна, дуккхаза а турпалаш гойтад 18 Гвардейски Краснознаменни стрелкови полка политически гlуллакхашта волча командира заместитель хиначa капитана Жаркова.

Витебск йоаккхаш лира тlом латтар. Наступлено гlо аьлла приказ кхаьчар полкага. Ротаех па! атаке йигар капитана Жаркова. Моастагlчоа бlаргa ца гуш гедоьхарг тlайодар рота, хlаьта атагlа кlирьаь юлаш йоккхий топаш яр. Атаке йодача полка цхьатарра пхорч тlамехкадора фашисташа. Низткъа мара бlарга ца гуш хьулеенна йоалла моастагlчуй пулеметни расчет хоавар капитана цlаьхха. Цунна гаьна воццаш нийсвеннавар из. «Укхазара ухаш хиинайова из lоажал! Ераш хиинабоаб уж атака боагlа дуй полкацара салтий атагlа аьтта дегlала бушшаьбараш»… Цхьабакъда расчет хlама укх сехьата йохаялургйолаш яцар. Мел чlоагlа лостаярагlа граната дlакхоачаргйолаш яцар, хlаьта автомат тоха веча хьалхашка тесса лаьтта новкъа дар. Шийна тlехьа вола аьнна салтех цхьаннена команда а елла, пулеметни расчета гаргагlа тlаьвахар капитан техаш. Позици геттара дика яр нийсъелар. Пиргlатагlа хургйолча тайпара lогора а вайна, листо автомат тека расчет хlалакйир салтечо. Бирса «Ура!» дьелар атагlа. Атака чухьа айенна полк яр из. Пулемета тата хlаназа севчахьа хьайдда водар фашистски эпсари шиъ салтех. Цунах гlуллакх хургдацар. Эттаре хьалха пистолет тоххашехьа а эпсар lоьвллар капитана Жаркова, хlаьта цунцарча салтечо автомат теха вийна дlаваьккхар вож шиъ фашист. Капитана Жаркова наькъа тlа Дай-мехка тlема орден къьагар…

Берлине дlачуккхачалца тlом беш вахар Николай Иванович Жарков. Чов йир, хlаьта а иза болча организмо сихха эшадир лазар. Хlаьта Коталон Цlа байракх рейхстага тlа урагlъяначa хана Бранденбургски кованlараш хьа дlа а этта сурт дикхкйтар майоре Жаркова шийца тlем тlа лаьттача новкъостаьша.

Даьхенгахьа йоагlар поезд. Чонаш вlашагlхоттадуча кхаьчача массаза а цхьан боараме тата дора вагоний чархаша. Тlехьашкахьа юхаудеча березни дийкхеш хьунагlарча гаьнашка хьежаш вагlар майор Жарков уйлангахьа а ваха. Даьхенгарча безамо хьалбизар кер. Цигачa, поездана ше воагlаш, вагона чу затlашахьа а лаьрхlар цо организка юкъ балха ваха, хьалхагlа шийга кхина сатембоаца гlуллакх каразца.

Тlем тlара тlем тlа ваха безам ба Жаркова. Тlом чакхбьнначул тlехьагlа, беррига мелха санна, Грозне а, зуламe элемент дукха йийбар, къьэстта чlоагlа йолавелар спекуляци. Кхичарча цхьана цу зулама дуьхьала къовсам болабир Николай Ивановича. Хlаьта а, керттера болх из бацар Жаркова. Милице личнe состава хьехам телаш, организа болх бе тешаме новкъостий хоржаш вар из.

Милице полковника чин а долаш пенсе тlа вахар Николай Иванович. Граждански Сийлахьбоккхача Дай-мехкен тlемашка дакъа лацарах, зуламхоша дукхача шерашка къовсам лоаттабарах «Красная звезда» яха орден а хlаьта цул тlеьаьгlа нтара дожхаргlа дола правительствени совгlат Ленина орден а елар цунна.

Сий де доагlаш саьаlа боккъо йолаш ве вах хьогаш кхел йола саг — Николай Иванович Жарков. Веште, цlн мара ли салаlара. Цо тахан а тlехьа милице кхача ветеранашца цхьана чlоагlа къахьег ший балха lаьхий опыт МВД къоьача болхлошта дlателаш, Нохч-Гlалгlайчен милице сийлахьча исторех дола хlамаш дуьш.

М. ЛЫКОВ,
милице майор.

Доазол дехьара

СОФЕ ВlАШАГlКХЕТАР

СОФИЯ. (ТАСС). 24—26 февраля Софи вlашагlкхайтта хилар социалистически мехкий коммунистически болхлойн партий вовкалаш. Цунна юкъе дакъа лоьцаш хилар:

— Болгарски коммунистически парте Центральни Комитетагара БКП ЦК секретарь В. Коцев;

— Венгерски социалистически болхлой парте Центральни Комитетагара ВСРП ЦК секретарь А. Пуллаи;

— Германе ца! йолча Социалистически парте Центральни Комитетагара СЕПГ ЦК секретарь В. Ламберц;

— Монгольски халкъа - революцеони парте Центральни Комитетагара МНРП ЦК Политбюро членалла вола кандидат, МНРП ЦК секретарь Б. Лхамсурен;

— Польски вlашагlкхайттина болхлой парте Центральни Комитетагара ПОРП ЦК Политбюро членалла кандидат вола, ПОРП ЦК секретарь Я. Шидлак;

— Румынски коммунистически парте Центральни Комитетагара исполнительни комитета хьалхаза йолча президиума член, РКП ЦК секретарь П. Никулеску - Мизил;

— Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетагара КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат вола, КПСС ЦК секретарь П. Н. Демичев;

— Чехословене коммунистически парте Центральни Комитетагара КПЧ ЦК секретарь Я. Фойтик.

Вlашагlкхайттачо дакъа лаьцача хиларгаш вlаши йоккхйтар идеологически пропагандистски болха опыт, социализм коммунизм хьалхара актуальни доьшей хьаьжаьхьа дагабаьлар, В. И. Ленин вай 100 шу дизарца духьалло цоьй мехка доьш йола гlуллакхаш вlаши доавзийтар.

Вlашагlкхетар чакхдоалар бlаьшо новкъосташна гlуллакх дола [illegible].

КХЕРАМЕ ВАlАД

ЛОНДОН, 26 февраль. (ТАСС). Лондонски кораймоазено беча хоамех, Англе, Голланде, Малхбузен Германе 4 марта официально кулгаш яздергда цхьана обогащении уран хьаергхиларах йолча кхаь оагlорахьарча соглашенена.

Соглашенех лерх! газовой центрафигуровани ира методах пайда эцаргбола шинь обогатительни фабрика Англен Голланден хьалъе. Цу фабрикашта йола оборудовани хьаяра доккха дакъа кховчаргда ФРГ-е ядерни реакторaш еш йолча «Интератом» яхача малхбузенгермански концернага. Цул совгlа соглашенех дlахо йодача хана Малхбоален Германе территоре тlа а обогащении урана фабрика йилла йиш хилар дlадаккхаш.

Газови центрифуга новкъосталца обогащении уран хьадеш хиларо йиш хулийтаргьа уран - 235 яхар дарегlа а дукхкъа в хьаде. Официально англо - голландско - малхбузенгермански соглашенех духхьала промышленни гlуллакхашта из арахеца лерх!. Бакъда цунах пайда эца йиш хургья атомни герз хьадара а. Тамаше дац Малхбузен Германе ку договора юкъе дакъа лоацаш хиларех дьача хьалхарча лоамана английски общественность новкъадаьнна хьовар.

МАРТ БЕТТА ХАОТТАМ

СССР Гидрометеорологически Центро беча хоамагlа, Малхбоалехьарча Кавказа дакъ тlа март бетта юкъера температура боараме кхоачаш хила тарлу (0 градусагара 4 градус йоавхалга кхоачаш), деношка 7—12 градус йоавхал, бийсашка — 0 гаргга градус. Шелъяла тарлу (бийсашка 0—14 градус шелал йолаш деношка 2 градус кlоавхалгара 3 градус шелалга кхоачаш) бетта юкъе, 17-ча марта гарга кхаччача хана, 21-ча мартера 24 марте кхаччалца. Йоахьяла езаш а 25-ча мартера 26-ча марте кхаччалца (бийсашка 3—7, деношка 10—15 градус йоавхал йолаш). Кlезиг-дукха морхаш а йолаш, дукхагlча дакъе йоачан а йоацаш ха хила тарлу 18-ча мартера 25-ча марте кхаччалца, вокх шлейсача хана хувцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе йоачан а йолаш. lуйренашка цхьанцайолча моттигашка дохк а доаллаш (II-ча декаде кест - кестагlа) ха хургьа. Бетта юкъера лаьрхlача хургйола йоачан боараме дlаккхоачаш я (25—50 мм). Малхбоалехьара а къулба-малхбоалехьара а секунде 7—10 метр, цхьанцайолча хана 12—15 метр чlоагlа, бутт чакхбоалаш малхбузехьара, къилбаседа-малхбузехьара секунде 3—5 метр, цхьанцайолча хана 7—10 метр чlоагlа хьакха тарлу мух.

* * *

Тахан республика гlолаен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, малхбоалехьара гlийло, гlаьххьача боараме кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гlолла 3—8 градус, Грозне 6—8 градус йоавхал йолаш хила а тарлу. Дlахорча шин дени шин буса морхаш а йоацаш, цхьанцайолча моттигашка дохк а доллаш, лостамаш хувцаш, гlаьххьача боараме кхоачаш, республика къилбаседа - малхбоалехьарча районашка гlаьххьача боараме, цхьаза чlоагlа мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 1—6 градус шелал йолаш деношка 1 градус шелалгара 4 градус йоавхалга кхоачаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Г. ХОЛЛА ДОКЛАД

НЬЮ-ЙОРК, 26 февраль. (ТАСС). Вlашагlкхайттача Штатий Коммунистически парте Генеральни секретара Гасса Холла ше парте Центральни Комитета яьа доклада тlа аьлар, американски империалистаца корттера дагадоаллар де бlарчча хьакйцача дуьне социализма низаш къьэстта Советски Союзе мелъяр. «Хlан» укх сахьте американски империализма дешдоле керттера антисоветски гlуллакхаш Китайнен Советски Союзан юкъера отношенеш ирьар да», — аьлар Г. Холла.

США Компарте Генеральни секретара балгалдаьккхар шийн характерга дилдача маоистски лини дикахча даьхе буржуазно - националистически хилар. Из лини дlахьоьш, маоисташа йоахо яц классови цьоагlон дешай, антиимпериалистически а социалистически ниэий цхьоагlон. Юкъера а, ши политика Китае социализм [illegible] ю. Духхьала ну агностически националлизм гlалатерча политика бегаб маоистски кулгалхой фанатични антисоветизмага.

Кхетадеш ма дай, аьлар дlахо Г. Холла, Вlашагlкхайттача Штатийн Китайнин юкъерча къамале хlара оагlонгахьара керттера лоархlам болаш цу хlараш ший гlуллакхашта пайда эцаш йола антисоветизм хургхилар.

Гас Холла аьлар, «американо-советски отношенеш вай хана дуьне масштабе керттера классови вlашдухьаленаш яра хьахьокхара я». Цьаккха социалистически мохк, коммунистически парте а хьиболу политически а социальни низ [illegible] яц хlаназарча исторически момента из керттера фактор бегаш ца боаллаш.

ЛАОСА ПАТРИОТИЧЕСКИ ФРОНТА ЦК ЗАЯВЛЕНИ

ХАНОЙ, 26 февраль. (ТАСС). Лаосерча Кувшинийн Сиенкуланга къовхьий районашка бомбаш еттара США шерра пайда эца йоланнад «Б-52» яхача стратегически самолетах. Из гучадаьлар укхаза вьетнамски дозало дехьарчен журналистацига дола пресс-конференце.

Пресс - конференце къамаьл деш Лаоса Патриотически фронта ЦК члена Фау Фиифачанн аьлар, цу районе эшаьчуй тlехьагlа 17 февраля денз американски военщина «Б-52» яхача самолеташца къар бомбаш етта йолалар Лаоса халкъ-мукъадаккхарa низий тlехьожам лоаттабеча Кувшинийн Сиенкуангаи къуха.

Цо lойлайнача Лаоса Патриотически фронта ЦК заявлене тlа йоах, уж бомбаш еттар геттара тlехйола авантюристически эскалаци а я, Индо-Китаен Къулбехьен - Малхбоален Азен машара кхерам тlатоссаш дола Лаосера хьал кхы а цlенхаштта доаккхаш дола кхераме тlема гlуллакх а да, машар бехе хилкъаши пачхьалкхенаши, къьэстта Лаосах йолча Женевски совещанена юкъе декъа лоана мехкаш тlахьех американски империалистий уж керда тlема гlуллакхаш бармахье лархlари. Лаосе бархаш аьтта американски тlом соцабергбола гlуллакхаш тlамцарах. Лаосах йолча Женевски соглашеней положенех цlенхаштта США-га лелайтара.

Израильски агрессораштa лу самолеташ

ВАШИНГТОН. 26 февраль. (ТАСС). Президента Никсона решени яьй Израиле керда парти герa лургдолаш, цунца «Фантом» яха истребителаш - бомбардировщикаш «Скайхок» яха реактивни самолеташ а йолаш, идаш телевизионни передачех хоам бир Кlайча цlагlерча «Си-би эс» яхача радиотелевизионни компане корреспондента Роберт Пирпойнта. «Чlоагlа информировани йолча моттигe» гlолла хайнад нийна хьаьа корреспондента хьовойт, президента Никсона март бетта юкъе ший решени официально хьакхайкаергхилар. Хоам мехлагeра, 30 январе пресс-конференце къамаьл деш Никсона аьлар, 30 ди далалехьа Израиле самолеташ, тергйолаш рьеии тlаьаргаьа ма.

Хlана укх сахьта США ца хьалхагlа Израиле ехха хиина 50 «Фантом» хlама ца эшаш ергlаш а дlахьиттай хьанай, из наступательни герз шерра пайда эцаш да израильски авиаца Вlашагlкхайттача lарбий Республика кlоаргача районашка пиратски ай политика Китае социализм [illegible] кхерам бергбола хьалахаш еш.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгlIа, хьажа

РАДИО

28 февраль

6.20 — Юрта lуйре (нохчий меттала). 6.40 — Ашараш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.27 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.30 — Вочча ваь 100 шу дизара кетаю (гlалгlай меттала). 8.35 — Хачатурян. Скрипкачи концерт. 9.00 — Москва. 15.15 — «Вlашагlкхетар» яхача Воскресенске книжни тlера дакъе (нохчий меттала). 15.30 — «Новкъост», лакхерча классашка доьш бегlараштa (эрсий меттала). 16.00 — «Кавказа lуйре» яха радиожурнал. 17.00 — Москва. 17.15 — Ашараш. 7.30 — «Къонал» (эрсий меттала). 18.00 — «Вай индустриальни мохк» (нохчий меттала). 18.15 — «Ленина орден лелаер» яха радиоочерк (гlалгlай меттала). 18.30 — Сайрейнара концерт. 19.00 — Москва.

22.00 — Передачай программа. 22.10 — «Советски литературий искусствои мастераш» яха [illegible] программа.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19.25 — Передачай программа. 19.30 — Ленина орден лелаер. «Южный» яхача совхозе отделене урхалхочун Магомедов (нохчий меттала). 19.40 — Киноабьекхой клуб. 15.45 — «Старт». Телевизионни спортивни журнал (нохчий меттала доаккх). 16.45 — Бача-Юртера халкъа (нохчий меттала). 17.10 — Айбlаьшере летопись. «1966-гlа шу». 18.00 — Доттагlаллен ахьит. Вашарий республикай студенташ вlашагlакхетар. 19.00 — Дуьнен халкъашта юкъера обозрени. 19.15 — Киножурнал. 19.25 — «Теремок» (гlалгlай меттала доакх). 19.55 — «Дворянское гнездо» яха художественни фильм. 21.35 — «Маска бетта начзахь». Олимпи лоалашвар.

РАДИО

1 март

7.10 — Садик кийну «Грозненский рабочий» газета. 7.30 — «Ленинан некъе» газета обзор. 7.40 — Москва. 9.15 — Передачай программа. 8.20 — Шоана дукхаезача хьарий концерт. 7.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.30 — «Тайпа таьгlаш» яха литературни передача (нохчий меттала). 16.00 — Ашараш. 16.00 — Москва. 16.30 — «Литературни Нохч-Гlалгlайче» яха радиовыпуск. (эрсий меттала). 17.00 — «Вай доттагlа lалам» яха радиожурнал. (эрсий меттала). 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (гlалгlай меттала). 17.45 — Ашараш. 18.00 — «Къонал» (гlалгlай меттала). 18.30 — Радиоладугlархой заказагlа дола концерт. 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14.00 — Передачай программа. 19.05 — Беранта «Муцу». яха художественни фильм. 16.15 — «Знание» яха lилмана-популярни кинопрограмма. 16.15 — «Гебегlана нийсбаьб шерош» (гlалгlай меттала доакх). 16.45 — Музыкальни училище дешархой бегlарий концерт. 17.20 — «Потешный балаган» яха телевизионни спектакль. 19.20 — Интернационализм дlацо йола. 19.40 — «Эфире къонахий», «Алло, оаха таланташ леха». 20.40 — Керкаларaш. 20.45 «Йорал» ди. «Объективе Америка ю». 21.30 — Передачай программа. 21.35 — Доазол дехьара кинематоргаш. Лоуренс Оливье.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-00; редактора зам. — 3-30-11; бакъсханан секретара — 3-34-30; партийни вахаран, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; Юрта бахамий экономикин отделий — 3-42-20.

«Грозненский рабочий» издательстве типографи. Революци проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-30; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и науки — 3-42-20.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

С06008. Заказ № 1621.

Хlама ха ловрашта

НОККАРА МОЗИЙН ЦЕРГАШИ

Цергаш — унацlенон хьерд. Цудухьа цхьа бевзам доьцаш дац дуьнен дерригача мехий фармацевтически промышленносто цергашта пайдеча йола дукха средствош могаш хилар. Цхьабакъда, массаза а хилац уж тоьал пайдена.

Одесски стоматологе lилма-тохкаме институтен Краснодарски парфюмерни фабрикен изобретателаша А. Марченкос Ю. Федоровa, кхьачa изобретателаша хьаьай цергаш цlентьо керда пасте. Цо lаальмата дика дезинфекци ю багенна, цергашта лазар хилийтац, масса тайпара дарбан-профилактически новкъостал ду. Из доила хlама вlашlехьдоаккхар пастах тоьаш йола ноккара мозий боалаз бе.

КОТВАЛИНАР ХЬАЛОХ АВТОМАТО

Ригаски изобретателаша В. Прохоровен А. Буковичoн хьаьай ястела тlа ловзача теннисагlа яьаш йоавенначе хана гlалат ца воьлаш суддаш де йиш хулийташ йола электронни устройство. Автомато лоьзар зув, очкош дагаръе, сердала табло тlа результаташ хьакъуц. Цу цхьан хиннe судьейчунa хоам бу дlа-юха телараш, хlаьта матч чакхьянначун тlехьагlа сирена йолайойт. Шеко йоцаш хила йиш а, цу тайпара тешаме гlонца йола судьо ший сецамбеча хана гlалат дар ца хилараш. Автомата ший тайпара конструкци изобретени а лоархlаш къобалъь тlайийца а изобретенайн открытейн гlуллакхашта йолча Пачхьалкхен комитето регистраци ю а.

КЕРДАЛ ЦА ЙОЙТАРАШ

Сенан бьаццаоарцаштен консерваци яра проблема дукхеа за хьоагlа дока хьайоагlаш а дlазо йодача хана массаза хургйолаш а я. Кхашене, маринованни, яь шекарца кхехкаь хlамаш тайхац. Бакъдар, аьлча, продуктай чам бое, царец йоакха биологически хlамаш кlезига.

Цхьабакъда, цхьаьнe, шоош ма ерра продукташ юсаш йола способ а йолаш хиинай — химически консерванташ оалаш йола веществаш тохар.

Универсальни консерванте эгара гаргагlа мот, дукхе продукташ, цар чам а ца боабош витаминаш а ца толоаш, шоаш ма ерра йlахьдача хана ноаттоаш дела сорбинови кислота. Укх тlехьарча хеннеца сон дела дар из. Сорбинови кислотай цхьа килограмм нохкара рабана кьеча геха тlа хулача сона из тоам хьаьняаш хилар!

Итта ди ар из даргlчен ега корейсоагlенаи синтетически продуктаех пайдана ревстна хьалга, lилмахоша вlашlехьдоаккхал йолча хана. Из вlашlехьдоаккхад полимерни материалашта химиетаи кийчъеча Тамбовски lилматохкама институте.

Сорбинови кислота дике да цунаг цхьаннка тейпа зулам ца дахаш хилараш. Цу цхьан хиинe геттара дика консервант а я из. Сорбинови кислотай а цун тузай бlалагlча доакъарча пхе-ши процента цlенна яр ца тlосайтеши грибаш ца хулийташ лоттемпродукташ. Перешни, масела, сикъ телаш продукт ма йий. Цхьабакъда, мегаьа сена цун кремезa бедаш сорбинови кислотай зоарлагlча дакъера ише процент (цар доалагlа) тосе, персикe ца тайкаш кlезигагlа кхаьаш а днозза дукхагlа ха йоалаш.

Журнала «Огонек», № 7 1970 шера февраль.

Абхазски ССР. Компактни зысепа оригиналаш тlера 210×297 миллиметрал доккхагlа доацаш цхьа бос бола копеш даха аьрхlа йола «Тека» яха термоконтролерани аппарат хьоьжй «Сухумприбор» яхача заводе.

Сурта тlе: «Тека» яха термоконтролерани аппарат хьажуш цаl инженер Балабай Виктор.

Н. Чоноколазе сурт.